

570
ΑΠΟ

84

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΤΩΝ
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Έγκριμένον ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1949

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΤΩΝ
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Έγκριμένον υπό της Ἱεράς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1949

ΑΝΘΩΣΤΟΡΗ ΒΑΛΚΩΝΙΑ
THE BROWNS OF THE PALACE

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΤΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τύποις «Φοίνικος» 659ς Λεωνόπου 4—Τηλ. 54-229

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

1.— Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἤδη αἰῶνος ἤρξατο νὰ γίνεται αἰσθητὴ ἡ ἡλατωμένη ὀρθόδοξος χριστιανικὴ συνείδησις τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ νὰ ἐπιζητῆται ἡ διόρθωσις τῶν πραγμάτων. Ἰδιωτικοὶ χριστιανικοὶ σύλλογοι καὶ ἀδελφότητες ἀποτελοῦσιν ἐκδηλὰ τεκμήρια τῶν καταβληθεισῶν προσπαθειῶν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν κενῶν. Ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία ὑπεβοήθησε τὴν ἰδιωτικὴν ταύτην πρωτοβουλίαν καὶ ἡ ἴδια ἐπίσης προσεπιάθησε διὰ τῶν ἐπὶ μέρος Μητροπολιτῶν, ὅπως ἐπιτελέσῃ ἔργον τοιοῦτον πρὸς χειραγώγησιν καὶ ἐίσχυσιν τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν. Θεσμὸς εἰσαχθεὶς πρὸς τινων δεκαετηρίδων καὶ παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου ὑπῆρξε καὶ τὸ **Κατηχητικὸν Σχολεῖον**.

2.— Πρὸς διαρροῦθμισιν τῶν καθ' ἡμᾶς εἶναι ἀνάγκη, ὅπως ὡς βάσις πάσης σκέψεως τεθῶσι τοῦτο μὲν τὰ **ὑπάρχοντα γεγονότα**, τοῦτο δὲ αἱ **βασικαὶ ἀρχαὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας**, ὡς αὗται παρουσιάσθησαν ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπετυπώθησαν ἐν τῇ δισχλιμετῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς. Αὐτοὶ πᾶσα ἔξωθεν σκέψις δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε νὰ ἀποκρούεται, μόνον καὶ μόνον διότι ἔρχεται «ἔξωθεν», οὔτε καὶ νὰ γίνηται δεκτὴ, διότι εἶναι «ἔξωθεν». Τοῦναντίον, ἡ ἀπόκρουσις ἢ ἀποδοχὴ γνώμης τινὸς δέον νὰ ἐξαργάται κυρίως ἐκ τοῦ ἂν αὕτη ἢ ἀντίκειται εἰς τὰς βασικὰς ἀρχὰς καὶ τὴν θεμελιώδη μορφήν ὀρθοδόξου χριστιανικῆς ζωῆς ἢ συμφωνεῖ πρὸς αὐτὰς καὶ ἐξυπηρετεῖ τὴν πραγμάτων αὐτῶν. Πρὸς τοῦτοις ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ λεχθῆ, ἔστω καὶ ἂν εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἡ ἔξωθεν σκέψις ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ἐπωφελεστέρα, ὅταν γίνεται ἀφορμὴ ἀναζωογονήσεως οἰκείων σκέψεων, αἵτινες ἢ καθιστῶσι περαιτέρω τὴν ἔξωθεν σκέψιν ἢ προσαρμόζουσι ταύτην δημονοητικῶς.

3.— Τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα ἰσχύουσι καὶ διὰ τὸν παρὰ τοῖς

ξένοις, ἦτοι τοῖς ἑτεροδόξοις, θεσμὸν τῶν «Κυριακῶν Σχολείων». Ὁ θεσμὸς τοῦ «Κυριακοῦ Σχολείου» ἐξεπύρρασε παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις ἐκ τῆς παρτελοῦς ἐλλείψεως ἢ ἐλλιπεστάτης διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις. Ἐπὶ τοῦ δεδομένου τούτου συνετάχθησαν καὶ μέχρι σήμερον στήριζονται τὰ προγράμματα τῶν Κυριακῶν Σχολείων, ἰδίᾳ ἐν Ἀμερικῇ.

Παρ' ἡμῶν ὁ θεσμὸς οὗτος δὲν θὰ εἶχε ἴσως λόγον, ἂν ἢ ἐν τοῖς δημοσίοις ἡμῶν σχολείοις παρεχομένη χριστιανικὴ διαπαιδαγώγησις ἦτο ἀριωτάτη καὶ πλήρης. Ὡς ὅμως εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν περιορίσθη βαθμιαίως εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε ἐν τῷ σχολείῳ νὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ πλήρης διαμόρφωσις χριστιανικοῦ φρονήματος καὶ χριστιανικῆς συνειδήσεως. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος ν' ἀναπτυχθῶσι τὰ αἴτια τοῦ τοιούτου φαινομένου καὶ οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι ὑπεβίβασαν τὸν Θεολόγον Καθηγητὴν εἰς τελείως δευτερεύουσαν θέσιν ἐν τῷ σχολείῳ. Πάντως διὰ τοῦτο τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἔρχεται νῦν νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ Δημόσιον σχολεῖον καὶ συμπληρώσῃ τὴν ἐν αὐτῷ καταβαλλομένην προσπάθειαν πρὸς ἄσπιν Χριστιανικὴν διαπαιδαγώγησιν. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον δὲν ἔρχεται, οὔτε θέλει νὰ ἐλθῃ, εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ Δημόσιον σχολεῖον. Δὲν ζητεῖ τὴν κατάρτησιν ἢ ὑποκατάστασιν τούτου, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ μόνον καὶ ἐπιδιώκει νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικουρίαν τοῦ Δημόσιου σχολείου καὶ νὰ συνεργασθῇ μετ' αὐτοῦ πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ γενικοῦ παιδαγωγικοῦ ἔργου, ἦτοι πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ ἰδεώδους μορφώσεως.

4.— Κατὰ ταῦτα, καίτοι, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθη, ὁ θεσμὸς τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου προήλθεν ἔξωθεν, ὅμως παρ' ἡμῶν ἐκοίθη καὶ εἶναι πράγματι ἀναγκαῖος ἕνεκα ἀκριβῶς τῶν ἀνωτέρω λόγων. Ἡ μεγίστη διαφορὰ μεταξὺ τῶν παρ' ἡμῶν καὶ τῶν ξένων, ἰδίᾳ δὲ τῶν Ἀμερικανικῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, εἶναι αὕτη: ἐνῶς τὰ ξένα ἔρχονται ἐξ ὀλοκλήρου νὰ ἀναπληρώσωσι τὴν ἐκ τῶν Δημοσίων σχολείων ἐλλείπουσαν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν, τὰ παρ' ἡμῶν σκοποῦν ἀπλῶς νὰ ὑποβοηθήσωσι καὶ συμπληρώσωσι τὸ ἔργον τοῦ Δημοσίου σχολείου.

Πρὸς τούτοις ὅμως, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐπάφξεως τῶν παρ' ἡμῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, δὲν δύναται νὰ πα-

ροσαθῆ και τὸ γεγονός, ὅτι μέγας ἀριθμὸς, και δὴ τὸ μέγιστον μέρος τῆς νέας γενεᾶς, μόνον ἐπὶ 4—8 ἔτη φοιτᾷ εἰς τὸ Δημόσιον σχολεῖον, τὸν δὲ ὑπόλοιπον χρόνον παραμένει ἐκτὸς τοῦ σχολείου και ὑπὸ τὴν ἐπιθῆσαν τῶν διαφορῶν ἄλλων παραγόντων ἐντὸς τῆς ἐπαγγελματικῆς και τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Φροντὶς συστηματικὴ ὑπὲρ τοῦ τμήματος τούτου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος δὲν καταβάλλεται ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νὰ ἰδύνατο ἔστω νὰ ἐπαφεθῆ εἰς αὐτήν.

5.— Ἀπὸ τῶν πρώτων δεκαετηρίδων τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἄτομα κατ' ἀρχάς, σύλλογοι δὲ και ἐνώσεις και ἀδελφότητες ἔπειτα, προέβησαν εἰς τὴν σύστασιν διαφορῶν Κατηχητικῶν Σχολείων. Ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία, καιτοι ἐνίσχυσε τὸ ἔργον τοῦτο, καιτοι διὰ τῶν κατὰ τόπους Μητροπολιτῶν ἕδρασε Κατηχητικὰ Σχολεῖα, ὑπὸ ἰσοθέον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διενθυρόμενα, δὲν ἐμελέτησε συστηματικῶς τὸ ὅλον πρόβλημα, ἵνα προσδώσῃ ἀνωθεν μίαν γενικὴν κατεύθυνσιν δράσεως και προπαρασκευάσῃ καταλλήλως τὰ στελέχη αὐτῆς. Ἡδη διὰ τοῦ παρόντος προγράμματος και διὰ τῆς ἰδούσεως τῆς Σχολῆς Κατηχητῶν ἐπιτελοῦνται τὰ πρῶτα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην βήματα. Χωρὶς τὸ παράπαν νὰ θέλῃ νὰ πρίξῃ κάθε ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν και νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν μέχρι τοῦδε ἐργασίαν, ἡ Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ, ὡς ἄλλως τε ἔχει ὑποχρέωσιν, νὰ συστηματοποιήσῃ τὴν περὶ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἐργασίαν.

6.— Ἐν τῇ διοργανώσει τῶν Σχολείων τούτων και τῇ καταστοφῶσει τοῦ Προγράμματος ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, οἱ ἰδιαίτεροι παρ' ἡμῶν ὑπάρχοντες ὄροι και περιστάσεις, και φροντὶς κατεβλήθη, ὅπως τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον προσλάβῃ εἰσούτερον χαρακτῆρα.

7.— Ὁ σκοπὸς τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου δὲν δύναται πλήρως νὰ ἐπιτευχθῆ μὲ τὴν ὄρισίαν κατ' ἑβδομάδα παρεχομένην διδασκαλίαν, ὡς σήμερον συμβαίνει, και μὲ μόνην τὴν βραχεῖαν ταύτην ἐπαφὴν τῶν μαθητῶν μετὰ τοῦ Κατηχητοῦ, ὅστις μάλιστα πολλάκις τυγχάνει νὰ καιοικῇ μαζορὰν τοῦ Κέντρου τῆς δράσεώς του, οὐδεμίαν ἄλλην ἔχων ἀφορμὴν ἐπαφῆς μετὰ τῶν μαθητῶν καιὰ τῶν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ἑβδομάδος. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον εἶναι, νομίζομεν, κεκλιμένον νὰ ἐξυπηρετῆ ἕνα γενικώ-

τερον κοινωνικὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον τὸ Δημόσιον σχολεῖον δὲν ἐπεδίωξε καὶ δὲν δύναται ἴσως νὰ θεραπεύσῃ. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι τὴν νεολαίαν, ἐξερχομένην τοῦ σχολείου ἢ τοῦ χώρου τῆς ἐργασίας, ἀναμένουσι μυροὶ κίνδυνου καὶ πολλοὶ παράγοντες διαφόρου ἀρηγικῆς παιδαγωγικῆς ἀξίας. Ἡ νεολαία κατὰ τὸν ἐλεύθερον ἐξωσχολικὸν τῆς χρόνον, κατὰ τὸν χρόνον δὴλον ὅτι κατ' ὄν δὲν ἀπασχολεῖται ἐν τῷ σχολείῳ, ἔχει ἀνάγκη νὰ εἶδῃ τὸ Κέντρον, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ διέλθῃ εὐχαρίστως τὰς ὥρας ὑπὸ ἐπιείκῃ καὶ ὑπὸ καταλλήλους παιδαγωγικοὺς ὄρους. Δὲν ἀγνοοῦμεν, ὅτι τοιαῦτα κέντρα, μὴ ἐκκλησιαστικοῦ ὅμως χαρακτῆρος, ἐδημιουργήθησαν καὶ ὑπάρχουσι καὶ σήμερον. Ἀλλ' ἐκ τούτων, ἄλλα μὲν δὲν παρουσιάζουσι τὸ κατάλληλον περιβάλλον, ἄλλα δὲ ἔχουσι ὠρισμένον σκοπὸν, εἴτε περιορισμένον εἴτε καὶ ξένον πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν· τὰ δὲ δυνάμενα ὡς κατάλληλα νὰ χαρακτηρισθῶσι κέντρα εἶναι λίαν ἐδάριθμα. Οὕτως ὁ μαθητῆς κατὰ τὸν ἔξω τοῦ σχολείου χρόνον ἀποβαίνει ἐνάλωτος λεία.

Τὸ κενρὸν τοῦτο δύναται ἄριστα νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ Ἐνοριακὸν Σχολεῖον ἐπεκτεινόμενον εἰς Ἐνοριακὸν Κέντρον Νεότητος. Τὸ Κέντρον τοῦτο ὀφείλει νὰ ἔχῃ μόνιμον αὐτοῦ κτίριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ μαθητῆς νὰ διέοχηται εὐχαρίστως τὰς ἐξωσχολικὰς του ὥρας, εὐρίσκων τὸ γήπεδόν του διὰ τὰς παιδιάς, τὴν θεομὴν αἴθουσαν τοῦ ἀναγνωστηρίου μετὰ κατάλληλον βιβλιοθήκης, τὸν μορφωτικὸν του κινηματογράφον, τὴν αἴθουσαν διαλέξεων κλπ. Πρὸς τούτοις εἰς τὸ οὔτω διαμορφούμενον Κέντρον θὰ εἶναι δυνατόν, διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας, νὰ προστεθῶσι καὶ μαθήματα πρακτικῆς σπουδαιότητος, ὅσον ξένα γλῶσσαι, στενογραφία, οἰκονομικὰ κλπ. (προβλ. κατωτέρω Προθεωρίαν). Τότε ἡ ἐπαφή τῶν μαθητῶν μετὰ τοῦ Κατηχητοῦ θὰ εἶναι στενωτέρα τότε θὰ δίδονται εἰς τὸν Κατηχητὴν πλείους ὅσαι ἀφορμαὶ ἐπιδοσέως ἐπὶ τῶν μαθητῶν τότε καὶ ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία δύναται νὰ εἶναι συγχωτέρα τὸ δὲ σπουδαιότερον, δὲν θὰ ἀποβαίῃ αὕτη ξηρὰ καὶ ἐνίοτε κουραστικὴ, ἀλλ' ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὅλης ζωῆς θὰ μεταβάλλεται εἰς εὐχάριστον ἐνασχόλησιν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ κατορθώσῃ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον νὰ προσελκύσῃ καὶ συνδέσῃ τὸν μαθητὴν στενωτέρον μετὰ τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου (προβλ. Προθεωρίαν), ἀλλὰ καὶ θὰ δυνηθῇ

ν' ἀποδώσῃ πολλὴν πλουσιωτέραν καρπὸν καὶ νὰ θεραπεύσῃ μίαν ἔλλειψιν τῆς ζωῆς τῆς νεολαίας, προσφέρων οὕτω ὑψίστης κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς σπουδαιότητος ὑψηροσίαν. Οὕτως ἡ δόλιτος τῆς νεολαίας (μαθητιῶσα καὶ ἐργαζομένη) καὶ ἡ δόλιτος τῆς ζωῆς τῆς θ' ἀποτελέσουν τὸ ἀντικείμενον τῆς φροντίδος τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου. Μὲ αὐτὴν τὴν προοπτικὴν τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον θὰ εἶχε λόγον ὑπάρξεως, ἀκόμη καὶ ὅταν τὸ Δημόσιον σχολεῖον θὰ κατώρθον νὰ δώσῃ χριστιανικὴν διαπαιδαγώγησιν ἀριωτέραν καὶ πληροτέραν τῆς νῦν διδομένης.

8. — Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην καὶ μὲ τὸν ἐνδύτερον σκοπὸν καὶ ὀρίζοντα πρέπει, νομίζομεν, νὰ κινήθωσιν βαθμιαίως τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καὶ τοῦ Κέντρου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας πρέπει νὰ δοθῇ τὸ σύνθημα τῆς ἀνεγέρσεως τῶν μονίμων κυρίων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων. Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ ἡ Κοινωνία, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ Κράτος, καταροῦντες τὴν κοινωνικὴν σπουδαιότητα ἐνὸς τοιούτου Σχολείου, ὅπερ δὲν παραμένει πλέον ὡς Κατηχητικὸν Σχολεῖον ὑπὸ τὴν στενωπὴν τῆς λέξεως ἔννοια, θὰ βοηθήσουν καὶ ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς τὸ ἔργον του.

9. — Ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ Ἱερεὺς, εἶναι αὐτονόητον. Εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἶναι ἐμπιστευμένον τὸ Χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς ἐνορίας του, ἄρα καὶ ἡ νεότης. Αὐτὸς ἔρχεται εἰς ἄμεσον καὶ συχνὴν ἐπαφὴν μετὰ τῶν νέων. Αὐτὸς γνωρίζει τὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον ἐκάστου νέου. Αὐτὸς εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ τὸ θρησκευτικὸν ποιὸν τούτων καὶ αὐτὸς εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξασκήσῃ τὴν μεγαλυτέραν καὶ ἀποτελεσματικότεραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν νέων. Ἡ ὅλη ἐνοριακὴ ζωὴ πρέπει νὰ ἐκτυλίσσεται περὶ τὸν Ἱερέα ὡς τὴν κεφαλὴν τῆς ἐνοριακῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο πρέπει τὰ γίνῃ συνείδησις εἰς κάθε Ἱερέα, ὅτι ἐν τῶν σπουδαιοτέρων ποιμαντορικῶν του καθηκόντων εἶναι ἡ περὶ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἐργασία. Θὰ ἦτο θανάσιμον σφάλμα νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τῶν χειρῶν του ἐν τῶν σπουδαιοτέρων αὐτοῦ ἔργων καὶ νὰ ὑποκαταστήσωμεν αὐτὸν δι' ἄλλον προσώπων εἰς ἕν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα καὶ ἱερώτερα ἐπισημὰ αὐτοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὸ καθήκον νὰ μορφώσῃ καταλλήλως τοὺς Ἱερεῖς, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία

θά ἔχη καθήκον νὰ μορφώσῃ τοὺς Κατηχητάς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ ἀναλάβουν τὸ Κατηχητικὸν ἔργον εἰς ἐνορίας, αἱ ὅποια στεροῦνται τῶν καταλλήλων ἱερέων, εἴτε θὰ συνυπουργοῦν μετὰ τῶν ἱερέων εἰς κέντρα μεγάλα, ὅπου μόνοι των οἱ Ἱερεῖς δὲν θὰ δύνανται ν' ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

10.— Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω περὶ Κατηχητικοῦ Σχολείου λεχθέντων ἐγένετο καὶ ὁ καταρισμὸς τοῦ Προγράμματος. Ἐν τούτῳ ἐνυπόχρει ὁ γενικὸς σκοπὸς καὶ καθορίζονται τὰ ἐκείστοτε στοιχεῖα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν ὕλην πρὸς διαμόρφωσιν Χριστιανικοῦ φρονήματος καὶ ἡθους. Τὸ προτεινόμενον Πρόγραμμα λαμβάνει ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐν τῷ σχολείῳ συντελουμένην ἐργασίαν καὶ διδασκομένην ὕλην, ἣν προσπαθεῖ νὰ συμπληρώσῃ δι' ἐμβραδύσεως καὶ ἐπεξεργασίας αὐτῆς. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἐν πολλοῖς ἐξάρτησις τοῦ ἡμετέρου Προγράμματος ἀπὸ τοῦ τῶν Δημοσίων σχολείων.

Ἐτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ Προγράμματος εἶναι ἡ προσπάθεια νὰ συνδέσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ μαθητοῦ μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς παραδόσεως καὶ γενικώτερον τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πνευματικὸς πολιτισμὸς δὲν ἀφίρεται ξένος πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ μαθητοῦ, καταδεικνυμένου τοῦ πνευματικοῦ συνδέσμου μεταξὺ τοῦ «Ἀρχαίου» Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ «Χριστιανικοῦ» Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Συμφώνως πρὸς τὰ ὅσα γενικώτερον περὶ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου ἐλέχθησαν, καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα ἐκτείνεται πως καὶ εἰς τὴν ἐξωσχολικὴν καὶ ἐξωεργατικὴν ζωὴν τῆς νεολαίας. Εἶναι προφανές, ὅτι, ὅσα ἐν τῷ Προγράμματι ἀναγράφονται ἢ καὶ ἀπλῶς ὑποδηλοῦνται, ἀποτελοῦσι σκιαγράφησιν προβαλλομένης τινὸς εἰκότος. Γνωρίζομεν ἀναμφιβόλως, ὅτι μὲ τὰ ὑπάρχοντα σήμερον εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας μέσα πολλὰ τοῦ Προγράμματος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν, καὶ ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ θὰ βαίνει βαθμιαίως. Δέον ὅμως νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι ἄνευ πλήρους γνώσεως ἢ ἀναπαραστάσεως τοῦ δέοντος, ἥτοι τοῦ ἰδεώδους, εἶναι ἐπισηφαλὴς ἡ τοῦ ἀνθρώπου δρασίς. Δὲν διαφεύγει ὅθεν καὶ τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ὅτι δυνατὸν τὸ ἀνὰ χεῖρας Πρόγραμμα νὰ ἔχη

ἀτελείας ἀρκετάς. Ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς πείρα θὰ δείξουν, τὶ εἰς αὐτὸ δέον νὰ προστεθῇ καὶ τὶ ἀπ' αὐτοῦ ν' ἀφαιρεθῇ. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν δλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου, ἀναμφιβόλως, καὶ τὸ Πρόγραμμα θὰ ὑποστῇ τροποποιήσεις καὶ ἀλλοιώσεις. Τὸ σπουδαῖον ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἤδη ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ παρόντος Προγράμματος παρουσιάζεται καταβάλλουσα ἰδιαίτερον μέριμναν καὶ φροντίδα διὰ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, δι' αὐτὴν τοῦτέστι τὴν νεολαίαν τῆς Πατρίδος μας.

Ἐν Ἀθήναις, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1948.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ

I. Χαρακτήρ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου

Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἀποτελεῖ ἰδιότυπον Σχολεῖον καὶ λίαν δυσκόλως δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰ λοιπά, τὰ Δημόσια σχολεῖα, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

1. Ἐν πρώτοις τὰ Δημόσια σχολεῖα ἀποτελοῦσι κατ' ἀρχὴν ἰδρύματα ἀνταποκρινόμενα εἰς τὰς ζωτικὰς ἀνάγκας, τὰς ἐχούσας τὰς ὀφίζας τὼν εἰς τὴν βιολογικὴν ἀνάγκην τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Εἰς αὐτὰ φοιτοῦν ὅσοι θέλουν, καὶ θέλουν πάντες, νὰ ἀποκτήσουν τὰ ἐφόδια τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐργασίας καὶ ζωῆς. Εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα ἕξ ἀντιθέτου οὐδεμίᾳ βιολογικῇ ἀνάγκῃ ὠθεῖ, ἀλλὰ τοῦναντίον μόνον ψυχικοπνευματικαὶ κλίσεις εἶναι δυνατόν νὰ φέρουν εἰς αὐτά. Διότι εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα στέλλονται ἢ ἔρχονται οἱ μαθηταὶ *διὰ τὴν ἀπόκτησιν χριστιανικοῦ φρονήματος.*

Ἡ ζήτησις ὁμοῦ αὕτη τοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῶν γονέων, ἥτις δύναται νὰ εἶναι ἐκάστοτε ἐντονωτέρα ἢ ἀσθενεστέρα. Διότι διὰ μὲν τὰ Δημόσια σχολεῖα ὑπάρχει γενικὸν αἴτημα, «χωρὶς γράμματα εἶναι στραβὸς ὁ ἄνθρωπος» καὶ «χρειάζονται προσόντα», ἐκτιμᾶται δὲ ὁ ἔχων σχολικὰ προσόντα ὡς «μορφωμένος»: διὰ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα ὁμοῦ δὲν ὑφίσταται, τὸ γε νῦν ἔχον, ἢ παρωθοῦσα καὶ ἐξαναγκάζουσα ζωικὴ καὶ κοινωνικὴ πίεσις.

2. Ἐπειτα καὶ ἡ ἀπαξ γενομένη προσέλευσις οὔτε διὰ τὴν συνέμισιν ἐγγυᾶται οὔτε καὶ διὰ τὴν τακτικὴν φοίτησιν εἰς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ Δημόσιον σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ οἱ γονεῖς καὶ κηδεμόνες ἐξαναγκάζουσι καὶ ὁ νόμος ἐπιβάλλει τὴν φοίτησιν τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ 12ου ἔτους.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον περιλαμβάνει μὲν μέρος τῆς νεότητος, ὅπερ δὲν ἀντιδρᾷ εἰς τὴν εἰς αὐτὰ φοίτησιν, πλὴν τοὺς νέους τούτους συγκροτοῦν ἐν τῷ Κατηχητικῷ Σχολείῳ δεσμοὶ διαφόρου ἐκάστοτε ἐντάσεως μέχρι καὶ τῶν χαλαρωτάτων. Ἐντεῦθεν ἐπιτεταί, ὅτι ἡ συγκροτήσις τῶν μαθητῶν ἐν τῷ Κατηχητικῷ Σχολείῳ καὶ ἡ ἔνστασις μετὰ τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου εἶναι ἐκ τῶν πρώτων, ἀλλὰ καὶ δυσχερεστάτων ἔργων τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

3. Πρὸς τούτοις ὅμως καὶ τὸ σχετικῶς βραχυτάτον χρονικὸν διάστημα, ὅπερ *πρὸς τὸ παρὸν* διατίθεται διὰ τὴν φοίτησιν εἰς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, ἀποτελεῖ μέγιστον μειονέκτημα διὰ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν προσπαθειῶν του. Ἐνῶ δηλαδὴ ἡ φοίτησις εἰς τὸ Δημόσιον σχολεῖον διαρκεῖ 30 ὥρας τὴν ἑβδομάδα, ἡ φοίτησις εἰς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον γίνεται 1 ἢ 2 ὥρας. Ἐὰν δὲ προστεθῶσι καὶ ἄλλαι 15 τοῦλάχιστον ὥραι διὰ τὴν κατ' οἶκον ἐργασίαν τοῦ Δημοσίου σχολείου, ὅπερ δὲν ἰσχύει κατ' ἀρχὴν διὰ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, τότε ἡ ἀναλογία τοῦ χρόνου τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου πρὸς τὴν τοῦ δημοσίου σχολείου εἶναι 1 : 45.

Ἐντεῦθεν γίνεται φανερόν, ὅτι τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἔχει καθήκον νὰ ἐπιδιώξῃ, *ὅπως αὐξήσῃ τὸν δι' αὐτὸ διατιθέμενον χρόνον*. Τοῦτο θὰ εἶναι δυνατόν μόνον, ἐὰν τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον διοργανωθῇ οὕτως, (ὡς ἐν τῇ Εἰσηγητικῇ Ἐκθέσει προσχεδιάζεται), ὥστε νὰ ἀποβῇ τὸ «ἀγαπημένον σχολεῖον τοῦ παιδιοῦ».

Τρόπος τις ἐπιτυχοῦς ἐνεργείας θὰ ἦτο ἕως ἡ προσέγγισις τῶν ἐνεργῶν μορφῶν τῆς κοσμηκῆς ζωῆς καὶ ἡ προσπάθεια ἐμποτισμοῦ των διὰ χριστιανικοῦ περιεχομένου. Τοιαύτας μορφάς ἀναφέρομεν τοὺς συλλόγους (ἐκδρομικοὺς, ποδοσφαιρικοὺς κλπ.), τὰς κατασκηνώσεις, τὴν συμμετοχὴν εἰς ἔργα φιλανθρωπίας κλπ.

Τὸ πληρέστερον πάντων βεβαίως θὰ ἦτο, ἂν ἐπιτευχάνετο ἐν τοῖς Δημοσίοις σχολείοις πλήρης καὶ τελεία χριστιανικὴ διαπαιδαγώγησις καὶ ἀνεπτύσσεται τέλειον χριστιανικὸν φρόνημα. Ἐνεκα ἀκριβῶς τοῦ ὅτι τοῦτο διὰ διαφόρους λόγους δὲν ἐπιτευχάνεται ἐν τοῖς Δημοσίοις σχολείοις, ἔρχεται τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ὑπὸ τὴν σημερινὴν αὐτοῦ μορφὴν νὰ ὑποβοηθήσῃ καὶ συμπλη-

ρόση. Οίκοθεν επομένως νοεῖται, ὅτι τὸ Δημόσιον καὶ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον δέον εἰς τὸν τομέα τοῦτον νὰ εὐρίσκονται εἰς στενὴν ἐπαφὴν καὶ συνεργασίαν μετ' ἀλλήλων, ἀμφοτέρω δὲ πάλιν μετὰ τῆς οἰκογενείας.

4. Τὸ κυριώτερον ὅμως σημεῖον, καθ' ὃ διαφέρει τὸ ἔργον τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Δημοσίου σχολείου, εἶναι ὅτι, ἐνῶ τὸ Δημόσιον σχολεῖον, χωρὶς νὰ παύῃ νὰ εἶναι παιδαγωγοῦν σχολεῖον, ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὰς γνώσεις καὶ δεξιότητας, τοῦναντίον τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου ἡ ὑπαρξὶς **μόνον ἐκ τῆς ἐπιδιώξεως δημιουργίας φρονήματος** δικαιολογεῖται. Τοῦ φρονήματος ὅμως ἡ δημιουργία εἶναι δυσχερέστατον ἔργον, διότι προσκρούει εἰς τὸ βιολογικὸν καὶ ἐνστικτώδες, ὅπερ προδήλως δὲν ὑποτάσσεται εὐκόλως εἰς τὸ θέλημα τοῦ πνεύματος.

ΙΙ. Ὁ ρ γ α ν ω τ ι κ ᾶ

Ἐκ τῶν μνημονευθέντων ἀνωτέρω χαρακτηριστικῶν τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου προκύπτουν ζητήματα εἰδικὰ ὁργανώσεως τῶν κατ' αὐτό, ὅστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον καὶ περισσότερον ὁ σκολός του.

1. Πρέπει ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ δημιουργία πνεύματος, ἥτοι κοινῆς γνώμης, ἐν τῇ ἐνορίᾳ καὶ ἐν τῇ πόλει. Τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἀναδείξεως «**Ἐφορειῶν**» ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων καὶ διὰ **τῆς συνεχοῦς ἐπαφῆς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν**. Πρὸς τούτοις καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων εἰς τὰ ποικίλα κοινωνικὰ ἐνοριακὰ ἔργα καὶ ἡ σύνδεσις μετ' αὐτῶν (συσσίτια, σύλλογοι, κλπ.) εἶναι ἐνισχυτικὰ τῆς «ἀγαθῆς γνώμης» καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ «ἐκνοίας».

2. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον πρέπει ὅσον τὸ δυνατόν νὰ εὐρίσκηται εἰς **στενὴν συνεργασίαν καὶ φιλικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Δημοσίου σχολείου**, ὅστε νὰ ὑπάρχη, ἀν μὴ **συμπαράστασις**, τοῦλάχιστον μὴ ἀντίδροσις εἰς τὸ καθόλου ἔργον αὐτοῦ.

3. Πρέπει νὰ ἐαδιωχθῇ καὶ ἡ **προσφορὰ γνώσεων καὶ δεξιοτήτων ἀναγκαίων εἰς τὴν ζωὴν**, ὅστε οὕτω νὰ καθίσταται εὐχερὴς καὶ ἡ συχνὴ μετὰ τῶν μαθητῶν ἐπαφὴ καὶ ἡ διεξαγωγὴ τοῦ ἔργου τοῦ χριστιανικοῦ φρονηματισμοῦ. Τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα

καὶ φροντιστήρια γενικῶν γνώσεων, βραδυνὰ μαθήματα ξένων γλωσσῶν καὶ λογιστικῆς, οἰκονομικὰ μαθήματα, τὰ παιγνίδια καὶ ἡ ψυχαγωγία κλπ. ἀποτελοῦσι σπουδαίους τόπους ἐπ' εὐκαιρία ἀρδεύσεως τῶν ψυχῶν διὰ τῶν ναμάτων τῆς ζωῆς τηγῆς.

4. Ἡ Ἐξομολόγησις ἐν τῇ ἐνορία *ὡς συστηματικὴ καλλιέργεια καὶ παρακολούθησις καὶ καθοδήγησις τῶν ψυχῶν* ἀποτελεῖ τὴν σπουδαίαν, ἀθόρυβον καὶ ἀποτελεσματικὴν βάσιν ἐνισχύσεως τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου. Διότι ἡ ἐξομολόγησις καὶ τοὺς ἔξω τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου δύνανται συνεργάτας νὰ ἔχῃ εἰς τὸ ἔργον καὶ τοὺς ἔσω νὰ συγκροτῇ καὶ ἐνισχύῃ.

III. Ὁργάνωσις τοῦ ἔργου τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου

1. Βασικὴ ἀρχὴ διὰ τὸ ἔργον τῆς Χριστιανικῆς ἀγωγῆς εἶναι καὶ δέον νὰ παραμείνῃ ἡ ἀρχὴ τῆς «ὀλοκληρωμένης» ἤτοι «πλήρους ζωῆς». Ἡ ἀρχὴ αὕτη δηλοῖ, ὅτι ὀλόκληρος ἡ ζωὴ τοῦ ἀτόμου καὶ ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ δέον νὰ πληροῦται διὰ τοῦ Χριστιανικοῦ φρονήματος. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἄρα ἐν τῷ ὀλίγῳ χρόνῳ, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν του, δέον νὰ ἔχῃ ἐπ' ὅψιν του τὴν ὅλην εἰ δυνατόν ζωὴν τοῦ μαθητοῦ, καὶ νὰ διορθῶν καὶ νὰ συμπληρῶν ὅσα στοιχεῖα τῆς προσωπικῆς του ζωῆς ἀπῆρξαν ἢ ἐσφαλμένα ἢ ἀνεκανοποίητα.

2. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον διὰ τῶν ὀργάνων καὶ συνεργατῶν του θὰ ἐπιδιώκῃ, ὅπως μεταβληθῇ εἰς *πηγὴν καὶ κέντρον ἐπαγρυπνήσεως καὶ ἑνθιμίσεως τοῦ βίου τῶν μαθητῶν του*. Πρὸς τοῦτο ἡ ἀναζήτησις π. γ. καὶ χρησιμοποίησις τῶν διακρινομένων ἐπὶ χρηστοτητέα καὶ ζήλω μαθητῶν ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν ἀποτελεσματικῶν τρόπων ὀργανώσεως τῆς χριστιανικῆς νεότητος, διότι οἱ μαθηταὶ οὗτοι θὰ ἀποτελῶσι κατὰ τὸν ἐκτός τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου χρόνον ζωῆς, τὰ ζῶντα πρότυπα, τοὺς καλοὺς φίλους καὶ παραστάτας καὶ ὁδηγοὺς διὰ τοὺς νεωτέρους καὶ ἀσθενεστερούς. Ἐπίσης ἡ δημιουργία ὁμάδων ἐιδικῶν ἐνασχολήσεων, οἷον ἀθλητικῶν, προσκοπικῶν, ἐκδρομικῶν, ἀναγνώσεων, κοινωνικῆς καὶ φιλανθρωπικῆς δρασεως ἐν τῇ ἐνορία κ.τ.θ., ἀποτελοῦσι μορφὰς ἐνεργοῦ ἐκδηλώσεως, ἀσκήσεως καὶ ἐλέγχου τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

IV. Ὁ χώρος ζωῆς τῶν μαθητῶν καὶ ἰδίᾳ ὁ τῆς λειτουργίας Κατηχητικοῦ Σχολείου.

1. Ὁ χώρος ἢ τὸ περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ διαβιοῦ ὁ μαθητὴς ἢ οἱ μαθηταί, δέον νὰ εἶναι γνωστὸς εἰς τὸν Κατηχητὴν ὡς πρὸς τὴν παιδαγωγικὴν του ἀξίαν ἢ ἀπαξίαν καὶ ἐξ ἀπόψεως τεχνικῆς καὶ ἐξ ἀπόψεως κοινωνιολογικῆς. Τοῦτου τὴν ἐκλογὴν ἢ μεταρρυθμίσειν δέον νὰ ἐπιδιώκῃ ὁ Κατηχητής, ὥστε νὰ ἐπικουρῆται καὶ νὰ μὴ δυσχεραίνηται τὸ ἔργον τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

2. Ἐκάστη Ἑνορία καὶ περιορῆ Ἐκκλησιαστικοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου δέον νὰ ἔχῃ ἕγγυς ἀλλήλων α) τὸν Ναόν· β) οἰκίματα καὶ ἐλευθέρους χώρους ἀρκετοὺς διὰ τὴν ἀγωγήν καὶ πνευματικὴν ζωὴν τῶν νέων καὶ τῶν ἐνοριτῶν καθόλου· γ) κατοικίαν τοῦλάχιστον τοῦ Προϊσταμένου τῆς Ἑνορίας, τοῦ Ἐξομολόγου καὶ τοῦ Κατηχητοῦ.

Ἐκαστος τῶν χώρων τούτων δέον νὰ χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν οἰκειάν αὐτοῦ φύσιν. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ Ναοῦ ὡς χώρου ἐργασίας τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου καθαρῶς λογικῆς καὶ μὲ διάθεσιν καὶ στάσιν ψυχικὴν χαλαρὰν ἀπέναντι τῶν ἱερῶν ἀξιών (ἀνευ συγκινήσεως, σεβασμοῦ κ.λ.π.) ἀποτελεῖ ἔργον στερήσεως αὐτοῦ πάσης πηγῆς θερησκευτικῆς κατανύξεως, τὸ ὁποῖον βεβαίως διεξάγεται μὲ διάφορον ἐκάστοτε καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς παράγοντας ἀποτελεσματικότητά· ὁμοιάζει πρὸς μεταχειρίσειν ἱεροῦ σκεύους εἰς κοινὴν χοῆσιν.

Ὁ Ναός, ὡς χώρος τελείσεως κατηχητικοῦ μορφωτικοῦ ἔργου, δέον νὰ χρησιμοποιεῖται μετ' εὐλαβείας καὶ κατανύξεως, ἀρχομένης ἅμα τῇ προσεγγίσει καὶ τῆς ἔξω θύρας αὐτοῦ. Τοῦτο εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀνάγκη νὰ γίνεται κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Ἡ εἴσοδος τῶν μαθητῶν τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου εἰς τὸν Ναόν δέον νὰ γίνεται μετὰ εὐλαβείας καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν λειτουργίας, ἀτομικῆς ἢ ὁμαδικῆς ἢ κοινῆς ἐνοριακῆς, ἤτοι πρὸς ἐπιτέλεισιν εἰδικοῦ ἔργου τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

3) Ἡ ἐξ ἀνάγκης (λόγω ἐλλείψεως ἄλλου χώρου) χρησιμοποίησις τοῦ Ναοῦ δέον νὰ περιορίζεται εἰς τὸν νόθηκα, ἐν ἐλλείψει δὲ τοιούτου, εἰς τὸν κυρίως Ναόν, ὁπότε πάλιν μεγίστη

προσπάθεια δέον νὰ καταβάλληται, ὅπως ἀποφεύγηται οἰαδήποτε ὕλη καὶ ἔκφρασις μειωτικὴ τῆς εὐλαβείας, τῆς πρὸς τὸν ἱερόν τοῦ Ναοῦ γῶρον ἐνδεδειγμένης.

V. Ἰδεῶδες καὶ σκοπὸς τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου

1. Τὸ ἰδεῶδες, εἰς τὸ ὁποῖον κατατείνει τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, δὲν εἶναι ἄλλο ἢ τὸ *ἰδεῶδες τοῦ τελείου χριστιανοῦ*. Διὰ τοῦ ὅλου ἔργου δηλαδὴ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἐπιδιώκει, ὅπως ἕκαστος τῶν μαθητῶν τοῦ γίνῃ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὄλιγον ἀπὸ νηπίου εἰς «*ἄνδρα τέλειον*» (Ἐφεσ. δ'. 13), μὲ τελικὸν καθολικὸν σκοπὸν ὅπως «*παραστήσῃ πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ*» (Κολοσ. α'. 28).

Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἀποτελεῖ διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἣτις πάλιν ἀποτελεῖ «*διδασκαλεῖον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ*», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μ. Βασιλείου (Migne E. II. 31, 908), τὸ ὁποῖον θὰ καλλιεργήσῃ τὴν ψυχὴν μετ' ἐπιμελείας καὶ θὰ ἐκθρέψῃ μετ' ἐπιστήμης καὶ θὰ ἀγάγῃ εἰς τελείωσιν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

2. Τὸ ἰδεῶδες ὅμως τοῦ τελείου χριστιανοῦ ἐμφανίζεται ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας *συνειδητὸν μέλος* δέον νὰ γίνῃ ἕκαστος προσερχόμενος νέος ἄνθρωπος.

3. Κατὰ ταῦτα συγκεκριμένος σκοπὸς τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου εἶναι ἡ μόρφωσις ἀνθρώπων ἠθικῶν καὶ ἐμπνευσμένων ἀπὸ ἐδραίαν πίστιν εἰς τὰς ἀληθείας τῆς Χριστιανικῆς Θερησείας.

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Α'. ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΑΡΡΕΝΩΝ			ΘΗΛΕΩΝ		
Α'. ΚΥΚΛΟΣ	7 - 8	έτων	Α'. ΚΥΚΛΟΣ	7 - 8	έτων
Β'. »	8 - 9	»	Β'. »	8 - 9	»
Γ'. »	9 - 10	»	Γ'. »	9 - 10	»

Β'. ΚΑΤΩΤΕΡΟΝ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΑΡΡΕΝΩΝ			ΘΗΛΕΩΝ		
Α'. ΚΥΚΛΟΣ	10-11	έτων	Α'. ΚΥΚΛΟΣ	10-11	έτων
Β'. »	11-12	»	Β'. »	11-12	»
Γ'. »	12-13	»			

Γ'. ΑΝΩΤΕΡΟΝ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ					
ΑΡΡΕΝΩΝ			ΘΗΛΕΩΝ		
Α'. ΚΥΚΛΟΣ	13-14	έτων	Α'. ΚΥΚΛΟΣ	12-13	έτων
Β'. »	14-15	»	Β'. »	13-14	»
ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ					
ΑΡΡΕΝΩΝ			ΘΗΛΕΩΝ		
Α'. ΚΥΚΛΟΣ	15-16	»	Β'. ΚΥΚΛΟΣ	14-15	»
Β'. »	16-17	»	Β'. »	15-16	»
Γ'. »	17-18	»	Γ'. »	16-17	»
			Δ'. »	17-18	»

Δ'. ΑΝΩΤΕΡΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΑΡΡΕΝΩΝ			ΘΗΛΕΩΝ		
Α'. ΚΥΚΛΟΣ	18-19	έτων	Α'. ΚΥΚΛΟΣ	18-19	έτων
Β'. »	19-20	»	Β'. »	19-20	»
Γ'. »	20-21	»	Γ'. »	20-21	»
Δ'. »	21-22	»	Δ'. »	21-22	»

ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΕΙΔΗ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Α'. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ*

- I. ΑΣΤΙΚΑ
- II. ΑΓΡΟΤΙΚΑ

Β'. ΚΑΤΑ ΤΟ ΦΥΛΟΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

- I. ΑΡΡΕΝΩΝ
- II. ΘΗΛΕΩΝ

Γ'. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΝ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

- I. ΜΑΘΗΤΩΝ Ή ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ
- II. ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Δ'. ΚΑΤΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗΝ Ή ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΝ

- I. ΤΥΦΛΩΝ
- II. ΚΩΦΑΛΛΩΝ
- III. ΑΝΩΜΑΛΩΝ

* Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως διασαφηνίζεται, ἔτι ἡ διάκρισις γίνεται οὐχὶ κατὰ τὰς κοινωνικὰς τάξεις, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέρος, ἧτοι τὴν περιοχὴν, ἐν ἣ ἕκαστος τῶν μαθητῶν ζῆ. Οὕτω λ. χ. πάντες οἱ ἐν τῷ ἄστει παραμένοντες, εἴτε βιομηχάνων εἴτε θυρωρῶν υἱοὶ τυγχάνουν, εἶναι ἄστοι κ.λ.π.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
(Ἄρρέν. καὶ Θηλ. 7—10 ἐτῶν)*

Α'

1. Ἱστορίαι ἐκ τῆς Π. Διαθήκης.

Κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας τῶν Δημοσίων σχολείων εἰς τὴν ἀντίστοιχον ἡλικίαν (γ' τάξιν) διδάσκεται Ἰερά Ἱστορία τῆς Π. Διαθήκης. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον δύναται, βασιζόμενον εἰς τὰ ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολείῳ, νὰ συμπληρώσῃ καὶ ἐμβαθύνῃ. Ὡς συμπλήρωσις ἐννοεῖται ἡ τοῦ προσφερομένου ἐλλιπῶς ὀλοκλήρωσις ἢ ἡ προσθήκη καὶ ἄλλων ἱστοριῶν. Ὡς ἐμβαθύνσις ἐννοεῖται ἡ ἐντεχνος ἀνάδειξις τῶν ἀρετῶν (πρὸς μίμησιν) ἢ τῶν κακιῶν (πρὸς κατάκρισιν καὶ ἀποφυγὴν), ὅσαι ἐνδέχεται νὰ ἐνυπάρχουν εἰς τὴν ἐκάστοτε διήγησιν.

2. Ἱστορίαι ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης.

Ὡσαύτως ἐν τῷ Δημοσίῳ σχολείῳ (δ' τάξει) ὀρίζεται ὡς διδασκτέα ἡ Ἱστορία τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐν προκειμένῳ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον δεόν κατ' ἀρχὴν νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ ἀνωτέρω περὶ τῶν ἱστοριῶν ἐκ τῆς Π. Διαθήκης λεγόμενα.

Πρὸς τούτους ὅμως δεόν νὰ μὴ παρορθῶνται καὶ τ' ἀκόλουθα:

α) Αἱ Ἱστορίαι τῆς Π. Διαθήκης δὲν ἀποσκοποῦσι μόνον

* Ἡ κατηχητικὴ προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας δύναται ν' ἀρχίσῃ καὶ ἐκ νεωτέρας ἡλικίας εἰς Ἐκκλησιαστικά Νηπιαγωγεία, ἐνθα θὰ παρέχωνται παιδιὰ, ἕσματα καὶ ἀπλούστατα κατὰ τὴν σύνθεσιν διηγήσεις, κατάλληλοι διὰ τὴν ἡλικίαν αὐτήν.

εις την ανάδειξιν ἠθικῶν προτύπων πρὸς θαυμασμόν καὶ μίμησιν (ἢ πρὸς περιφρόνησιν καὶ ἀποστροφὴν), ἀλλὰ καὶ νὰ παράσχωσι τὸ ὑλικόν, ἀφ' οὗ καὶ ἐξ οὗ θὰ σχηματισθῇ βαθμιαίως ἱστορική τις συνείδησις τοῦ μαθητοῦ.

β') Ἐνδείκνυται ἡ δεῖξις καὶ ἐπὶ χάριτος τῶν τόπων δράσεως τῶν ἱστορουμένων προσώπων, ὥστε καὶ ὁ «χῶρος» νὰ ὑποβοηθῇ τὴν διάταξιν τῶν διδασκωμένων εἰς βαθμιαίαν ἀποτελέσιν τῆς ἱστορικῆς συνείδησεως.

γ') Ὅπωςδήποτε δέον νὰ ὑπάρχῃ «προσωποκεντρική», ἦτοι περὶ τὴν δρᾶσιν προσώπων στρεφόμενη πλοκὴ τῶν γεγονότων.

δ') Αἱ ἱστορίαὶ ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης δέον νὰ ἀποβλέπωσι κυρίως εἰς τὴν δρᾶσιν καὶ διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς διδασκαλίας ἐν τῷ Δημοσίῳ σχολείῳ, δέον νὰ συμπληρώσῃ τὴν εἰκόνα καὶ νὰ δημιουργῇ οἷον κινηματογραφικὴν διαδοχὴν τῆς δράσεως τοῦ Κυρίου.

ε') Διδάγματα καὶ ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου δέον νὰ ἐξετάζονται ὑπὸ τῶν μαθητῶν μὲ βάσιν γεγονότα ἐκ συγκεκριμένων περιστάσεων. Κατ' ἐπέκτασιν καὶ εἰς ἐμβάθυνσιν δέον ν' ἀναζητῶνται παραδείγματα ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν μαθητῶν.

στ') Δύνανται νὰ παρενδύονται καὶ διηγήματα ἀπλᾶ, ἀναφερόμενα εἰς τὴν δρᾶσιν προσώπων, τὰ ὅποια ὅμως νὰ κινῶνται ἐντὸς τοῦ κόσμου τῆς παιδικῆς ζωῆς μὲ ἀνάλογον χριστιανοπορεπῆ διαγωγὴν.

Σημείωσις. Ἀπαραίτητον διδακτικὸν μέσον ἀποτελεῖ ἡ εἰκόνα, καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχῃ ὁ Κατηχητὴς ὑπ' ὄψιν του, ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀραιὰ χρῆσις εἰκόνας ἢ εἰκόνων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἢ μίᾳ μόνον δι' ἕκαστον διήγημα ἢ ἱστορία, ἀλλὰ εἶναι ἐπιβεβλημένη ἢ κατὰ τὸ δυνατόν χρῆσις σειρᾶς εἰκόνων κυρίων χαρακτηριστικῶν προσώπων καὶ σκηνῶν. Διὰ δὲ τὴν Π. Διαθήκην, τὴν Κ. Διαθήκην καὶ τοὺς Ἁγίους ἐνδείκνυται οἷον *εἰκονογράφου βιβλίου* χρῆσις (μετ' ἐπιγραφῶν καὶ ἐλαχίστων φράσεων). Τοῦτο ὅμως δέον νὰ εἶναι καὶ ἑλληνοπρεποῦς ὀρθοδόξου τεχνουργίας καὶ, ὅπου δυνατόν, νὰ συντίθεται διὰ φωτογραφίσεως ἢ ἀντιγραφῆς ἐκ τῆς πλουσιωτάτης παραδόσεως, ἥτις ἐν ταύτῳ ἀνταποκρίνεται πολὺ καὶ εἰς τὴν παιδικὴν παραστατικὴν καὶ ἀντιληπτικὴν ἰκανότητα.

3. *Μορφαι μαρτύρων και αγωνιστῶν ἐκ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας.*

Ἀνάδειξις τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα εἶτε διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν εἶτε διὰ τῆς ζωῆς και δράσεώς τῶν εἶτε διὰ τῆς θυσίας τῶν ἑσπερέωσαν τὴν Ἐκκλησίαν, και τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν διὰ τοῦτο ἄριστα ὑποδείγματα. Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διδασκαλίας ἰδιαιτέρα φροντίς δέον νὰ καταβάλληται πρὸς τονισμόν τοῦ ὑποδειγματικοῦ βίου και τῆς θυσίας τοῦ μάρτυρος. Κατὰ τὴν ἐκλογὴν δέον νὰ προτιμῶνται μορφαι παιδικαὶ ἢ νεανικαί. Εἰδικὸς λόγος δύναται νὰ γίνηται περὶ τῶν τοπικῶν μαρτύρων.

Και εἰς τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω Κύκλους ἐνδείκνυται νὰ προσφέρονται διηγήσεις ἀπλαῖ περὶ τῶν Ἁγίων, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν αὐτῶν, ὡς και περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ και τῆς Θεοτόκου κατὰ τὰς μεγάλας Δεσποτικὰς και Θεομητορικὰς ἑορτάς.

Β'. ΛΑΤΡΕΙΑ

α') *Στάσεις και πράξεις προσευχῆς.* Οἱ μαθηταὶ ἐθίζονταν εἰς ἀτομικὴν και ὁμαδικὴν συμπεριφορὰν κατὰ τὴν προσευχὴν, ὥστε νὰ ἐνισχύηται και τῆς ψυχῆς ἢ συγκίνησις. Ἀναφέρομεν ὡς στάσεις και πράξεις τὴν κλίσιν τῆς κεφαλῆς, τὸ σταύρωμα τῶν χειρῶν, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, τὴν γονυκλισίαν, τὴν ἔγερσιν και ὀρθοστασίαν, τὸ κάθισμα, τὴν προσκύνησιν («μετάνοιαν»), τὸν ἀσπασμόν, τὴν κατανυκτικὴν ἐνατένισιν κλπ., ὅσα ἐπὶ πλέον ἀποτελοῦσι τὴν ἐνεργὸν συμπεριφορὰν τῶν πιστῶν κατὰ τὴν ἐκάστοτε περίστασιν. Ὡς πρὸς τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα δὲν πρέπει νὰ παραβλέπηται ὁ ἐθισμὸς τῶν μαθητῶν εἰς τὴν μετ' εὐλαβείας και σεβασμοῦ ἀντιμετώπισιν αὐτῶν. Τὸ αὐτὸ λεκτέον και περὶ τῶν ἱερῶν τόπων.

β') Ἐθισμὸς και ὁδηγία διὰ προσευχὴν κατὰ τὰς τακτικὰς ὥρας και ἐν τῷ Κατηχητικῷ Σχολεῖῳ και ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τοιαῦτα εἶναι αἱ ὥραι κατακλίσεως, ἐγέρσεως ἐκ τοῦ ὕπνου, ἐνάρξεως και λήξεως τῶν μαθημάτων, πρὸ τοῦ φαγητοῦ και μετ' αὐτό, πρὸ πάσης ἐργασίας, ἀλλὰ και ἐπ' εὐκαιρίᾳ σπουδαίου γεγονότου, ἢ ἕνεκα φόβου ἢ ἐλπίδος ἀτομικῆς και ὁμαδικῆς φύσεως.

γ') Ἐκμάθησις καταλλήλων βραχειῶν προσευχῶν ἐκ τῆς ἐπισήμου λατρείας καὶ ἐλευθέρων ἐκ τῶν συντεθειμένων ἢ ἐπὶ τούτῳ συντεθειμένων κατὰ τὰς περιστάσεις.

δ') Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν ὑποδειγματικὴ κοινὴ προσευχὴ μετὰ τὴν κατάλληλον προπαρασκευήν. Οἱ μαθηταὶ τῶν Ἀνωτέρων Κατηχητικῶν Σχολείων εἶναι πρέπει νὰ παρουσιάζονται συμμετέχοντες καὶ οἷονεὶ ὑποδειγματικῶς προσευχόμενοι.

ε') Καθοδήγησις τῶν μαθητῶν εἰς τὸν τρόπον διαγωγῆς τῶν κατὰ τὴν κοινὴν ἐνοριακὴν λατρείαν καὶ ὁυθμισις τῆς συμμετοχῆς τῶν κατὰ χρόνον καὶ τόπον.

στ') Τροπάρια καὶ ὕμνοι ἐκ τῆς ἐνεργοῦ λατρείας καὶ ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ἑορτῶν, ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ μετέχουσιν πῶς καὶ τῆς ὁμαδικῆς λατρείας, συνεργοῦντες κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς.

ζ') Συνεργασία ἐν τῇ περιποιήσει τοῦ Ναοῦ καὶ διακονία ἐν τῷ Ἱεροῦ Βήματι. Ἡ συνεργασία αὕτη νὰ γίνηται κατ' ἐπιλογὴν καὶ ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς εὐλαβείας καὶ λοιπῆς χριστιανικῆς ζωῆς τοῦ παιδός, ὥστε οὗτος νὰ θεωρῆ ὅτι «καταξιοῦται» τῆς ὑπηρεσίας ἐν τῇ λατρείᾳ καὶ ὅχι ὅτι ἐκτελεῖ «ἀγγραφεῖαν».

η') Λαογραφικὰ στοιχεῖα θρησκευτικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς ἐν τῷ ναῷ καὶ κατ' οἶκον εὐσεβείας ἐκ τῶν ἐπιχωριαζόντων, ὡς καὶ ἀνάδειξις τῶν θρησκευτικοκοινωνικῶν τῶν περιεχομένων, ὥστε νὰ μετέχουσιν αὐτοῦ οἱ παῖδες ἐνσυνειδήτως καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης διαθέσεως.

θ') Εἰσαγωγή βαθμιαία καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις εἰς τὸ νὰ διακρίνωσιν οἱ παῖδες τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς Θ. Λειτουργίας.

Γ'. Ψ Δ Ι Κ Η

α') Ἄσματα ἀπλᾶ ποικίλου περιεχομένου, πλὴν οὐχὶ ἀντίθετα πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παιδός οὔτε καὶ πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν (ἀντίληψιν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου).

β') Ἡ μουσικὴ τεχνοτροπία δεόν νὰ εἶναι ἑλληνικὴ (ἢ λαϊκὴ λεγομένη καὶ ἡ προσομοιάζουσα πρὸς μουσικὰ μοτιῖβα τῆς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ὁρθοδόξῳ λατρείᾳ). Τὰ κοσμικῆς μουσικῆς ἄσματα, ὅταν ἰδίᾳ συνδέονται μετὰ θρησκευτικοῦ περιεχομένου, εἶναι

διτῶς βλαβερά, ἤτοι καὶ ἀποχρωματίζουσι καὶ ἐξασθενίζουσι τὴν θρησκευτικὴν οὐσίαν τοῦ κειμένου καὶ ἀπομακρύνουσι ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῆς νέας γενεᾶς εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐνηλίκων καὶ εἰς τὴν παράδοσιν καὶ κατ' ἀκολουθίαν γαλαρώνουσι τὸν δεσμὸν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας.

γ') Τὰ τῆς λαϊκῆς εὐσεβείας ὑπολείμματα (π. γ. κάλανδα) ἀποτελοῦσι καλὴν βάσιν πρὸς ἔκτος τοῦ Ναοῦ εὐσεβῆ διάθεσιν, ὥστε δύναται ταῦτα, ἐνισχυόμενα καὶ μετὰ ἐμβαθύνσεως καλλιεργούμενα, νὰ ἐπεκταθῶσιν ἐν τῇ ζωῇ τῶν μαθητῶν τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

δ') Ἀπολυτίκια καὶ τροπάρια ἱστορικοθητικῶν περιεχομένου ἐν συνδυασμῶ μετὰ τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν διηγήσεων ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν χορωδίαν, ἔστω καὶ κατὰ μέρος, ἐνδείκνυται, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ἡ χορωδία θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ μέλη εὐσεβῆ. Διότι πολλάκις ἡ μηχανικὴ καὶ ἄνευ ψυχικῆς συγκινήσεως καὶ καταλλήλου ἐκφράσεως μουσικῆ ἐκτέλεσις ἀποτελεῖ θανάσιμον πλῆγμα κατὰ τῆς εὐλαβείας τῆς νεαρᾶς ψυχῆς.

Δ'. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

α') Ὑποδειγματικὴ παροχὴ μικρῶν διηγημάτων, προφορικῆ ἀπὸ στήθους προσφορὰ αὐτῶν ἢ ἀνάγνωσις ματὰ ἤθους.

Ἡ γλῶσσα νὰ εἶναι ὡς πρὸς τὰς λέξεις μὲν ἀπλῆ καὶ ἐκλεκτή, ὡς πρὸς δὲ τὰς φράσεις καὶ τὴν σύνταξιν βραχυπερίοδος καὶ κατ' ἀρχὰς κυρίως κατὰ παράταξιν· δευτερευουσῶν προτάσεων νὰ γίνηται χρῆσις μετὰ φειδοῦς καὶ βαθμηδόν.

β') Προσφορὰ ἐμμέτρων γλωσσικῶν κειμένων, ἤτοι ποιημάτων, δέον νὰ γίνηται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐμμελῆς, ἤτοι ὑπὸ μορφὴν ᾠσμάτων, ὀλιγώτερον δὲ ὡς ἀπαγγελία.

γ') Τὸ περιεχόμενον λαμβάνεται κατὰ πρῶτον ἐκ τῶν διηγημάτων ἢ ἐκ τοῦ κόσμου τῆς φαντασίας καὶ τῆς ζωῆς τοῦ μικροῦ παιδὸς καὶ ἐν συσχετίσει πρὸς ἄλλα. Πρὸς τοῦτο δέον νὰ καταρτισθῇ συλλογὴ, περιλαμβάνουσα καὶ ὅσα ἐν τῷ περιβάλλοντι δυνατόν νὰ ἀκούσῃ ὁ μικρὸς μαθητῆς. Τὰ τοῦ περιβάλλοντος πρέπει νὰ εἶναι κατ' ἐξοχὴν χριστιανικῆς νοοτροπίας καὶ δὴ ἢ ἐλευθέρα ἢ ἐκ τῆς ἐνεργοῦ λατρείας καὶ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Δύνανται νὰ εἶναι καὶ κοσμικὰ λίαν ἀπλά.

Ε'. ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ

α') Διὰ τῶν ἐκάστοτε οἰκείων ὑλικῶν (πλαστικίνης, χάρτου κλπ.) κατασκευὴ ἀντικειμένων ἐξ ἀφορμῆς τῶν διηγημάτων καὶ τῶν ἐντυπώσεων τῆς ζωῆς τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου, ὥστε νὰ καθίσταται ἐποπτικωτέρα ἢ εἰκῶν καὶ νὰ γίνηται βαθυτέρα οἰκείωσις τοῦ νοήματος.

β') Χρήσις τῶν μέσων γραφῆς πρὸς γραμμικὴν παράστασιν τῶν ἐκ τῶν διηγημάτων καὶ τῶν ἐντυπώσεων τῆς ζωῆς πραγμάτων (ἀντικειμένων, ζώων, προσώπων, σκηνῶν κλπ.).

ΣΤ'. ΣΩΜΑΣΚΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑΙ

α') Ἐν τῷ Στοιχειώδει Κατηχητικῷ Σχολείῳ ἡ σωμασμία ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐλευθέραν ὅλως ὑγιεινὴν κίνησιν, χωρὶς νὰ λείπουν καὶ ὀλίγαι συστηματικαὶ ἀσκήσεις. Πρὸ παντὸς ὅμως ἐν τῷ Κατηχητικῷ Σχολείῳ δεόν νὰ γίνηται χρῆσις τῶν ὁμαδικῶν παιδιῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Κατηχητοῦ. Ἡ ὀφέλεια ἐκ τῶν ἀσκήσεων τούτων εἶναι μεγίστη, διότι οὕτω διευκολύνεται ἡ ἐλευθέρᾳ ἐκδήλωσις τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν ἢ κακιῶν. Αἱ παιδιαὶ εἶναι ἔντονος ἔμπρακτος ἀσκήσις εἰς πρέπουσαν κοινωνικὴν ζωὴν. Πλὴν τούτου συντελοῦσιν αὐταὶ εἰς τὸν σύνδεσμον τῶν μαθητῶν μετὰ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

β') Ἀνάλογος τῶν παιδιῶν ἐκλογὴ κατὰ βαθμίδας ἐξελιξέως εἶναι προφανής. Ἄλλ' ἐν προκειμένῳ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνηται καὶ ὑποδειγματικὴ παιζόντων παρακολούθησις ὑπὸ ἄλλων νεωτέρων ἢ ὁμηλικῶν.

γ') Αἱ ἐκδρομαὶ δεόν νὰ ὀργανώνωνται μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ νὰ προσλαμβάνωσιν οἰκογενειακὸν χαρακτῆρα. Ἡ ὅλη ζωὴ τῶν μαθητῶν κατὰ τὴν ἐκδρομὴν δεόν νὰ ὀνθυμίζεται ἐν στενῷ συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

Ζ'. ΕΟΡΤΑΙ

α') Κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην οἱ παῖδες παρακολουθοῦσι τὰς εορτὰς κυρίως θεαματικῶς. Τὸ ἀξιολογικὸν κέντρον τῆς εορτῆς,

ἤτοι ἡ ἀξιολογικὴ οὐσία, εἶναι πολὺ ὀλίγον προσιτὴ εἰς τοὺς μαθητάς. Ἡ συμμετοχὴ τῶν μικρῶν μαθητῶν εἰς τὰς ἐφορτάς εἶναι δυνατόν νὰ γίνηται καὶ ἐνεργῶς καὶ δὴ ὑπὸ μορφὴν συνεργῶν, μιμητικῶς δρώντων προσώπων.

Σημείωσις. Τὰ κεφάλαια Λατρεία, Ὁδική, Λογοτεχνία, Χειροτεχνία, Σωμασμία καὶ παιδιαί, Ἐορταί, ἔχουν προοδευτικὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν Κύκλων τοῦ Στοιχειώδους Κατηχητικοῦ Σχολείου

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΚΑΤΩΤΕΡΟΥ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

(Ἐαριν. 10—13 ἐτῶν· Θηλ. 10—12 ἐτῶν)

Α'

Ἐν τῷ Δημοσίῳ σχολείῳ διδάσκονται εἰς τὴν Ε' Δημοτικοῦ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἐξ ἧς 11 μαθήματα διατίθενται διὰ τὴν Ἀποστολικὴν Περίοδον, 21 δὲ διὰ τὸ ὑπόλοιπον τμήμα μέχρι τῆς σήμερον. Εἰς τὴν Στ' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου διδάσκονται στοιχεῖά τινα «Λατρείας» καὶ «Κατηχήσεως». Εἰς τὴν Α' τάξιν τοῦ Γυμνασίου τὸ πρόγραμμα ἐπανερχεται εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Π. Διαθήκης μετὰ συντόμου γεωγραφίας τῆς χώρας δράσεως τοῦ Ἰσραήλ, συνιστᾶται δὲ κυρίως, ὅπως ἐνδιατρούβη ἢ διδασκαλία ἐπὶ ἱστορικῶν σημείων, τὰ ὁποῖα προπαρασκευάσαν ἢ κατέστησαν ἀναγκαίαν τὴν ἔλευσιν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐν τῷ Κατωτέρῳ Κατηχητικῷ Σχολείῳ δεόν νὰ διδάσκωνται τὰ ἐπόμενα.

1. *Προσωπικότητες τῆς Π. Διαθήκης*, δυνάμεναι νὰ χρησιμοποιήσωσιν ὡς πρότυπα ἐναρέτου βίου καὶ δράσεως. Ἡ διδασκαλία τῶν προσωπικοτήτων τῆς Π. Διαθήκης περιστρέφεται περὶ τὰ σημεῖα, τὰ προπαρασκευάζοντα τὸν μαθητὴν εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τῆς Κ. Διαθήκης καὶ τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως.

2. *Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς διδάσκαλος τῆς ἀληθείας*. Ἀνάπτυξις τῶν κυριωτέρων σημείων τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αἱ Παραβολαὶ ἐνδείκνυνται κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ὡς ἐπίσης καὶ ἐκλεκταὶ προσωπικότητες τῆς Κ. Διαθήκης, αἵτινες διεδραμάτισαν σπουδαῖον ῥόλον εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου.

3. *Ἡ πρώτη περίοδος τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου.*

Σύντομος ἀνάπτυξις τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας, τῶν δυσκολῶν, τὰς ὁποίας αὕτη ἀντιμετώπισε, τῶν διωγμῶν, τοὺς ὁποίους ὑπέστη, ὡς καὶ τῶν ἀγώνων τῆς, μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου. Ἐξαιρέτως δέον νὰ τονισθῇ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ μεγάλη διὰ τὴν ἀνθρωπότητα σπουδαιότης τῆς νίκης τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ νὰ ἐξαρθῇ ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου συμβολὴ εἰς αὐτήν.

Κατὰ τὴν καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω Κύκλους διδασκαλίαν ἐνδείκνυται νὰ γίνηται δαφυλῆς χορῆσις χαρτῶν.

Β'. Λ Α Τ Ρ Ε Ι Α

Ὅ,τι ἐλέχθη ἐν τῷ προγράμματι τοῦ Στοιχειώδους Κατηχητικοῦ Σχολείου, ἰσχύει εὐρύτερον καὶ ἐνταῦθα.

Γ'. Ω Δ Ι Κ Η

Ὅσα ἐλέχθησαν ἐν τῷ προγράμματι τοῦ Στοιχειώδους Κατηχητικοῦ Σχολείου, ἰσχύουσιν εὐρύτερον καὶ ἐνταῦθα.

Δ'. Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

Ὅ,τι ἐλέχθη ἐν τῷ προγράμματι τοῦ Στοιχειώδους Κατηχητικοῦ Σχολείου, ἰσχύει καὶ ἐνταῦθα. Εἰς ταῦτα προσθετέα καὶ *ἀνάγνωσις ἢ σιωπηρὰ ἀπόλαυσις λογοτεχνημάτων.* Ἐνδείκνυται ἐνταῦθα καὶ μικραὶ συλλογαὶ καὶ διὰ τὴν κατ' οἶκον ἐλευθέραν ἀνάγνωσιν.

Ἡ γλῶσσα δέον νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν καθόλου ἐξέλιξιν τοῦ παιδός.

Ε'. Χ Ε Ι Ρ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

Τὰ αὐτὰ ὅσα καὶ ἐν τῷ Στοιχειώδει Κατηχητικῷ Σχολείῳ, καὶ δὴ μετὰ βαθμιαίας ἐπεκτάσεως.

ΣΤ'. ΣΩΜΑΣΚΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑΙ

Τὰ τοῦ Στοιχειώδους Κατηχητικοῦ Σχολείου καταλλήλως προσηρμοσμένα καὶ ἀνεπτυγμένα.

Ζ'. ΕΟΡΤΑΙ

Ἰσχύει ὅ,τι ἐν τῷ προγράμματι τοῦ Στοιχειώδους Κατηχητικοῦ Σχολείου ἐσημειώθη. Ἡ συμμετογὴ εἰς τὰς ἐορτὰς δέον ν' ἀποβαίνῃ βαθμιαίως μεγαλυτέρα.

Σημείωσις. Ὡς ἐν τῷ Στοιχειώδει Κατηχητικῷ Σχολείῳ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὰ κεφάλαια, Λατρεία, Ὁδιζή, Λογοτεχνία, Σωμασμία καὶ Παιδιά, Ἐορταί, ἐκτείνονται καὶ εἰς τοὺς τρεῖς Κύκλους.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΑΝΩΤΕΡΟΥ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΠΡΩΤΟΝ ΤΜΗΜΑ (Ἄρρην. 13-15· Θηλ. 12-14)

Α'

Ἐν τῷ Δημοσίῳ σχολείῳ διδάσκειται ἐκ νέου Ἱστορία Κ. Διαθήκης, ἥτοι «παραστατικὴ ἱστορία τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Κυρίου», μετὰ συντόμου ἐπισκοπήσεως τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ (Β' ἔξατ. γυμν.), καὶ ἐρμηνεία περικοπῶν ἐκ τῆς Π. Διαθήκης καὶ τῶν Εὐαγγελίων μετὰ συντόμου εἰσαγωγῆς (Γ'. ἔξατ. γυμν.).

Ἐν τῷ Κατηχητικῷ Σχολείῳ δεόν νὰ διδάσκωνται τὰ ἑξῆς.

1. *Ἀνάπτυξις καὶ ἐπεξεργασία ἠθικῶν διδασκαλιῶν καὶ ἀρετῶν, ἰδίᾳ κοινωνικοῦ περιεχομένου.* Ἐκ παραλλήλου δύναται νὰ γίνῃ χρῆσις βιβλικοῦ ἀναγνωστικοῦ μὲ συστηματικὴν ἐπεξεργασίαν μερῶν τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης.

2. *Λειτουργικὴ.* Ὁ Ναὸς καὶ τὰ ἐν τῷ Ναῷ. Διάκρισις τῶν κυρίων ἱεροτελεστιῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἀνάλυσις τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων ἐκάστης τούτων. Ἐρμηνεία τῶν τελουμένων καὶ συμβολιζομένων. Σύντομος ἀνάπτυξις τῆς θείας Λειτουργίας. Τὸ μάθημα θὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ εἰς τὸν μαθητὴν τὴν λατρείαν καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς, ὥστε οὗτος νὰ συμμετέχῃ τῶν τελουμένων συνειδητῶς.

Β'.—ΛΑΤΡΕΙΑ

α') Βαθμιαία εἰσαγωγή εἰς τὸ ἁγιαστικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς παρακολουθήσεως τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν.

β') Χρησιμοποίησις μετὰ καταλλήλου ἐξάρσεως τοῦ εὐλαβοῦς στοιχείου παντὸς τοῦ ὕλικου τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων, τῶν συνδεομένων μετὰ τῆς ἁγιαστικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας.

γ') Ἐδρευτέρα συμμετοχὴ τοῦ παιδὸς εἰς τὴν λατρείαν καὶ ὑπὸ μορφὴν προσευχομένου καὶ ὑπὸ μορφὴν διακονοῦντος.

δ') Ἐθισμὸς εἰς τὴν ἀτομικὴν προσευχὴν.

ε') Διοργάνωσις εἰδικῶν λειτουργιῶν χάριν τῶν παιδῶν, εἰ δυνατόν μὲ συμμετοχὴν παιδικῆς χορωδίας, ἐκ μαθητῶν τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

στ') Συμμετοχὴ εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως καὶ τῆς Θείας Κοινωνίας.

Γ'.—ΗΘΙΚΗ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

α') Διαφώτισις, καθοδήγησις καὶ ἐθισμὸς τῶν μαθητῶν εἰς ἠθικὴν καὶ ψυχολογικὴν αὐτοπαρατηρησίαν καὶ αὐτογνωσίαν καὶ αὐτοκριτικὴν ἐξ ἀπόψεως ἠθικοθρησκευτικοῦ βίου, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ἠθικὴ αὐτοκαθοδήγησις.

β') Ἐμπιστευτικὴ τοῦ «Πνευματικοῦ» ἐργασία παρ' ἐκάστῳ τῶν μαθητῶν. Τὸ ἔργον δέον νὰ ἐπιτελῆται μετὰ πραγματικῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὴν ψυχικὴν διάρθρωσιν τοῦ μαθητοῦ καὶ ἐνίσχυσιν καὶ νίκην αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀταξιῶν τῶν ὁρμῶν. Εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν ἐποχὴ ἐμφανίσεως, ἥτοι ἐξυπνήματος, τοῦ ἀφροδισίου βίου τῆς νεότητος, ὥστε νὰ ἀπαιτῆται μεγίστη προσοχὴ καὶ ἐργασία, ἵνα ἀποφευχθῇ ἡ «ἀταξία», ἥτις θὰ δημιουργήσῃ καὶ ἐπαναστατικὴν διάθεσιν κατὰ τῶν ἀνασταλτικῶν ἢ δεσμευτικῶν ἐντολῶν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἐξ' ἧς ὑπάρχει κίνδυνος νὰ προκύψῃ καὶ γενικωτέρα ἠθικὴ χαλάρωσις καὶ ἐν τέλει δυσπιστία καὶ ἀπιστία εἰς τὸν Χριστόν.

Δ'.—ΑΣΚΗΣΙΣ ΕἰΣ ἘΡΓΑ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ

α') Ἐκαστος μαθητῆς πρέπει νὰ ἐθισθῇ εἰς τὸ νὰ ἐφαρμόζῃ ἐν πάσῃ παρουσιαζομένη εὐκαιρίᾳ τὰ ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ δίδαγματα, τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῆς διδασκαλίας, ἐκτελῶν ἐν εὐθείᾳ κλίμακι ἔργα ἀγαθοεργίας.

β') Πρὸς τοῦτο ἐνδείκνυται ὁ ἐθισμὸς εἰς *ἀτομικὰς ἀγαθοεργίας*, ἅς ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ ἐν δεδομένη εὐκαιρίᾳ.

γ') *Ῥαδικαὶ ἀγαθοεργίαι*. Ὁργάνωσις Ταμείου τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου πρὸς βοήθειαν τῶν πτωχῶν καὶ πασχόντων συμμαθητῶν.

Ἐπίσκεψις τῶν ἀσθενῶν συμμαθητῶν κατ' οἶκον· ἐπίσκεψις νοσοκομείων καὶ ἰδίᾳ νοσοκομείων παίδων.

Ὁργάνωσις Φιλανθρωπικῶν ἑορτῶν· περιθάλψις ἐνδεῶν μαθητῶν διὰ διοργανώσεως ἱματιοθήκης τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

Ε'.—Φ Δ Ι Κ Η

α') Ἐκμάθησις ὕμνων καὶ ᾠσμάτων, τὰ ὅποια δέον ἐν πρώτοις νὰ λαμβάνονται ἐκ τῆς ἐνεργοῦς λατρείας, καὶ δὴ παραλλήλως πρὸς τὴν πρόδον τῶν μαθητῶν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς λατρείας καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς αὐτήν. Πρὸς τούτοις δέον νὰ διδάσκωνται καὶ ἑλληνικῆς τεχνοτροπίας ᾠσματα (δημοτικὰ καὶ νεωτέρων μουσικοσυνθετῶν), ὥστε νὰ δημιουργητῆ ἐνιαία μουσικὴ συνείδησις (ἑλληνότροπος) καὶ βάσις διὰ τὴν ζοὴν τῶν μαθητῶν καὶ ἐν τῷ Κατηχητικῷ Σχολείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ.

β') Ἡ μουσικὴ τῶν θρησκευτικῶν ᾠσμάτων δέον νὰ μὴ ἀπομακρύνηται ἀπὸ τοῦ πλαισίου τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως, ὥστε νὰ διατηρῇ τὸν Χριστιανικὸν—ἑλληνικὸν χαρακτῆρα καὶ νὰ διεγείρῃ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα. Κοσμικὰ κατὰ τὴν μουσικὴν καὶ τὸ περιεχόμενον ᾠσματα δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ εἰσάγωνται εἰς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον.

γ') Ὁ σχηματισμὸς χορωδιῶν ἐνδείκνυται ἀπολύτως. Αἱ χορωδία αὐταὶ δὲν ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι πολυμελεῖς, τοῖναντίον ἐνδείκνυται τὸ σχετικῶς ὀλιγομελές, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείεται ἢ καὶ πάντων καὶ πασῶν συμμετοχῇ, ἰδίᾳ εἰς τὰς παιδικὰς λειτουργίας. Ἐν τούτοις ἐνδείκνυται ἡ ἐναλλαγὴ τῶν ᾄδόντων καὶ ψαλλόντων καὶ ὡς μονοψῆδι καὶ ὡς πολυψῆδι, ὅτε οἱ λοιποὶ ἢ ἀκοροῦνται ἢ ὑπηχοῦσιν. Οὕτω δημιουργεῖται ἡ ἀπαιτουμένη πολυειδὴς συμμετοχὴ εἰς τὸ καλαισθητικὸν καὶ ἰδεολογικὸν περιεχόμενον τῶν ᾠσμάτων.

ΣΤ'.— Γ Λ Ω Σ Σ Α

α') Βαθμιαία εισαγωγή εις την γλώσσαν τῶν πηγῶν τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐπιτευχθῇ ἄμεσος ἐπικοινωνία τῶν μαθητῶν μετὰ τοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου καὶ ἐνεργὸς συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὴν ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ πληρώματος τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας ἀναζωογόνησιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ παραχθῇ πλουσία καρποφορία.

β') Ἐρμηνευτικὰ ζῶσα ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Κ. Διαθήκης κατὰ διαδοχικὴν σειρὰν ὡς καὶ κατ' ἐκλογὴν ἐξ ἀφοριμῆς τῶν ἐκάστοτε ἑορτῶν.

Ζ'.— Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

α') Εἰσαγωγή βαθμιαία εἰς ἀνάγνωσιν, καλαισθητικὴν ἀπόλαυσιν καὶ ἠθολογικὴν ἐκτίμησιν καταλλήλων διηγημάτων βραχυτέρων καὶ ἐκτενεστέρων, ἀναλόγων πρὸς τὸ διανοητικὸν ἐπίπεδον τῶν παιδῶν.

β') Καθοδήγησις πρὸς ἐκλογὴν καὶ χρῆσιν βιβλίων καταλλήλων ἢ κατ' οἶκον ἢ ἐν τῷ κοινῷ ἀναγνωστηρίῳ ἐκ τῆς ἐνοριακῆς βιβλιοθήκης καὶ τῆς τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

γ') Τὰ βιβλία ταῦτα δεόν νὰ ἀνήκωσιν εἰς πάσας τὰς ἐποχὰς ἐκδηλώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς συνειδήσεως, ἐκλεγόμενα καὶ διατασσόμενα καταλλήλως ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν μορφήν.

δ') Ἀσκησις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν σύνθεσιν ἀπλῶν διηγήσεων καὶ ἄλλων πονημάτων, τὰ καλλίτερα τῶν ὁποίων θὰ ἀναγνωσκῶνται κατὰ συγκέντρωσιν τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

Η'.— Χ Ε Ι Ρ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α Κ Α Ι Ι Χ Ν Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐν τῷ Δημοσίῳ σχολείῳ ἀσκουμένην χειροτεχνικὴν καὶ ἰχνογραφικὴν δεξιότητα κατασκευὴ καὶ ἰχνογράφησις προσώπων καὶ ἀντικειμένων καὶ σκηνῶν θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοκοινωνικοῦ περιεχομένου ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ὅλην κατηχητικὴν ἐργασίαν. Ἡ ζωγραφικὴ τῶν μαθητῶν, ὅσοι ἔχουσιν

ἰδιοφυΐαν, δύναται νὰ καλλιερῆται καὶ δι' ἀπομιμήσεως, ἀντιγραφῆς, ὡς καὶ διὰ δημιουργίας ὄχι μόνον θρησκευτικῶν καθαρῶς θεμάτων, ἀλλὰ καὶ θεμάτων εἰλημμένων ἐκ τοῦ λοιποῦ βίου.

Θ'.— Σ Ω Μ Α Σ Κ Ι Α Κ Α Ι Π Α Ι Δ Ι Α Ι

α') Κατὰ τὴν περίοδον, περὶ τῆς ὁποίας γίνεται λόγος, ἡ σωμασμία εἶναι σπουδαιότατη. Εἰς τὸ ἐν τῷ Δημοσίῳ σχολεῖῳ συντελούμενον ἔργον δέον νὰ προσέροχηται συμπληρωματικὸν καὶ ἐνισχυτικὸν τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον. Κύριον μέσον εἶναι αἱ ὁμαδικαὶ παιδιαὶ ὑπὸ ἐπιτήρησιν διεξαγόμεναι, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνηται δι' αὐτῶν καὶ κοινωνικὴ ἠθικὴ ἐξάσκησις καὶ ἔξευγενισμός. Ἡ χρησιμοποίησις καὶ τοῦ σώματος εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ θείου σκοποῦ πρέπει τεχνηέντως νὰ ἐπιδιώκηται. Οὕτως ὁ μαθητὴς θὰ ἀθλῆ καὶ σωματικῶς καὶ ἠθικῶς, προκόπτων εἰς δόξαν τοῦ Πλάστου καὶ Σωτῆρος.

β') Αἱ ἐκδρομαὶ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ἀνωτέρου Κατηχητικοῦ Σχολεῖου δέον νὰ προβάλλωσι μεζζονας ἀπαιτήσεις εἰς τὰς σωματικὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναπτύσσωσι μεζζονα κοινωνικὴν ὁμαδικὴν ζωὴν.

Γ'—Ε Ο Ρ Τ Α Ι

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀνωτέρου Κατηχητικοῦ Σχολεῖου μετέχουσιν ἐνεργότερον τῶν ἑορτῶν τῶν μεγαλυτέρων καὶ τῶν ἐνηλίκων, πλὴν τοῦτο δέον ἐκάστοτε νὰ γίνηται μετὰ προσοχῆς. Τὰ λεχθέντα περὶ τοῦ προγράμματος τοῦ Κατωτέρου Κατηχητικοῦ Σχολεῖου ἰσχύουσιν εἰρύτερον καὶ ἐντονότερον καὶ ἐνταῦθα.

ΙΑ'.—Κ Α Τ Α Σ Κ Η Ν Ω Σ Ε Ι Σ

α') Ἡ ὁργάνωσις τῶν μαθητῶν τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολεῖου δέον νὰ ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὴν ἐν κατασκηνώσει διαβίωσιν. Αἱ κανασκηνώσεις διαρκείας 30 περίπου ἡμερῶν ἀποτελοῦσι τὸ κορυφωμα καὶ τὴν στερεὰν ἀφετηρίαν διὰ τὴν προσεχῆ βαθμίδα

χριστιανικῆς μορφωτικῆς προσπάθειας, διότι ἐνῶ δι' ὅλου τοῦ χρόνου τῶν τριῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους (φθινοπώρου, χειμῶνος, ἀνοιξέως) ἡ φοίτησις εἰς τὸ Δημόσιον σχολεῖον ἀνέρχεται εἰς 900-1000 ὥρας καὶ κατὰ διαλείμματα, ἡ παραμονὴ ἐν τῇ κατασκηνώσει διαρκεῖ ἐν συνεχείᾳ 700-750 ὥρας!

β') Ἡ ὁργάνωσις τοῦ βίου ἐν τῇ κατασκηνώσει (στελέχη καὶ πρόγραμμα νυχθημερινὸν καὶ ἐβδομαδιαῖον) δεόν νὰ γίνηται μὲ βάσιν τὴν ἐκάστοτε βαθμίδα καὶ τὴν γενομένην ἐργασίαν ἐν τῷ Κατηχητικῷ Σχολείῳ, ὥστε νὰ ἀποτελεῖ ἀβίαστον ἐκδήλωσιν καὶ ἐμπέδωσιν χριστιανικοῦ βίου.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΜΗΜΑ

(Ἄρρην. 15-18 Θηλ. 14-18)

Ἐν τῷ Δημοσίῳ σχολείῳ ὁρίζεται Ἱστορία τῶν Ἀποστόλων (Δ'. Γυμν.) καὶ Ἱστορία τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων (Δ'. Γυμν.), μετ' ἐξάρασεως α') τῶν μεγάλων προσωποποιήτων τῆς ὀρθοδ. Ἐκκλησίας καὶ τῆς δ'ἑλλίας αὐτῆς, β') τῶν κυριωτέρων σταθμῶν τῆς Χριστιανικῆς τέχνης καὶ γ') τῶν σημερινῶν σχέσεων τῆς Ὄρθοδ. Ἐκκλησίας πρὸς τὰς λοιπὰς ἑτεροδόξους καὶ τῶν σχέσεων τῶν ἐπὶ μέρος τι ημῶν αὐτῆς πρὸς ἄλλα. Ἐπίσης ὁρίζεται βραχεῖα Κατήχησις καὶ ἐν συνεχείᾳ βραχεῖα Λειτουργικὴ (Ε'. Γυμν.). Τέλος (ΣΤ'. Γυμν.) διδάσκεται σύντομος Χριστιανικὴ Ἠθικὴ καὶ σύντομος εἰσαγωγὴ εἰς τὰ ἱστοριοφιλολογικὰ προβλήματα τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης μετ' ἀναγνώσεως ἐκ ποιητικῶν καὶ προφητικῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης ὡς καὶ ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εἰσαγγελίου καὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου.

Ἐν τῷ Κατηχητικῷ Σχολείῳ δέον νὰ διδάσκωνται τὰ ἑξῆς.

Α'.—ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

Κατὰ τὴν συστηματικὴν ἔκθεσιν τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν δέον νὰ καταβάλληται φροντίς, ὅπως αὐταὶ διὰ καταλλήλου κατοχυρώσεως ἐμπεδοῦνται ἐν τῇ ψυχῇ τῶν μαθητῶν.

Σκοπὸς τοῦ μαθήματος τούτου δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ μετάδοσις γνώσεων, ἀλλὰ κυρίως ἡ δημιουργία πεποιθήσεων, αἵτινες θὰ ἐκδηλῶνται ἐνεργῶς, ὀθυμίζουσαι τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τῶν μαθητῶν. Διὸ καὶ ἐκάστης ἀληθείας θὰ τονίζεται ἡ ἔμπρακτος ἐφαρμογὴ ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων.

Β'.—ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Λίδηται σύντομος ἀλλὰ ζωηρὰ εἰκὼν τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δὴ τῆς Ὁρθοδόξου, ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων. Ἡ διδασκαλία, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰ ἐν τῷ Δημοσίῳ σχολείῳ διδασκόμενα καὶ συμπληροῦσα ταῦτα, θὰ γίνηται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀναδειχθῇ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανωσύνη ὡς ἐντὸς τῆς ἱστορίας τῶν ἔθνων πλὴν καὶ αὐτοτελῶς δρώσα καὶ δημιουργοῦσα.

Εἰς τούτο θὰ συντελέσῃ ἰδιαζόντως ἡ συστηματικὴ ἀνάδειξις τῆς ἱστορικῆς γραμμῆς τῶν ἀγώνων τῆς Χριστιανωσύνης, καὶ ἰδίᾳ τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς, εἰς μετάδοσιν καὶ ὑπεράσπισιν τῶν περιεχομένων τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ (πολιτισμοῦ) διὰ μέσου δύο χιλιετηρίδων. Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ταύτῃ ἐκτίθενται οἱ ἀγῶνες πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ διωγμοί, οἱ πόλεμοι, τὰ σχίσματα, αἱ αἰρέσεις ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι σήμερον.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας δέον νὰ τονίζεται ἡ σημασία τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ τῶν Ἑλλήνων, νὰ γίνηται δὲ ἀνάδειξις τῶν κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐκκλησίας μαρτυρησάντων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Γ.— ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΠΡΟΠΑΙΔΕΙΑ

α') *Χριστιανική ανθρωπολογία.* Ἡ φύσις καὶ ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, τὰ ἰδεώδη τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐπίτευξις αὐτῶν.

β') Ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἀνωτέρω θὰ γίνηται *βαθμιαία εἰσαγωγή εἰς τὴν περὶ κόσμου καὶ ἱστορίας Χριστιανικὴν ἀντίληψιν.* Τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος ἐκ τῆς ἁμαρτίας διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ, ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας σωτηρία καὶ προαγωγή τοῦ ἀνθρώπου.

Δ.— ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

α') Ἐν τῷ Ἀνωτέρῳ Κατηχητικῷ Σχολείῳ προσφέρεται ἀεὶ καὶ περισσότερον ἢ ἐκλεκτὴ πνευματικὴ δημιουργία τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἦτοι λόγοι θεματικοὶ (πραγματεῖαι), λόγοι ῥητορικοί, ἐπιστολαί, ποιητικὰ δημιουργήματα τῆς κλασσικῆς Χριστιανοελληνικῆς Ὀρθοδόξου περιόδου, ἀλλὰ καὶ ἄλλων περιόδων ἐκλεκτὰ ἀντιπροσωπευτικὰ δημιουργήματα.

β') Ἡ ἐκλογή καὶ ἐπεξεργασία τῶν δημιουργημάτων θὰ ἔχῃ ὡς βάσιν καὶ κέντρον τὸ πνευματικόν περιεχόμενον καὶ οὐχὶ τὴν γλῶσσαν. Ἡ περίοδος αὕτη τῆς ἐξελέξεως τοῦ ἀνθρώπου ἀναζητεῖ ἀξιολογικὰς ἰδεολογικὰς πνευματικὰς τροφάς, ὥστε οἰαδήποτε ξηρὰ γλωσσικὴ προσκόλλησις ν' ἀποβαίνει πνευματοκτόνος.

γ') Τὸ περιεχόμενον τῶν ἔργων δεόν νὰ εἶναι ἀντίστοιχον πρὸς τὰ διαφέροντα τῆς ἡλικίας τῶν παιδῶν καὶ νὰ παρέχῃ ἀφορμὴν εἰς συζητήσεις, ὥστε νὰ ὑποβοηθῆται ὁ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ σχηματισμὸς τῆς Χριστιανικῆς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ γνώσις τῶν ἱστορικῶν μορφῶν τῆς βιώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως.

δ') Ἡ μελέτη τῆς Ἀγ. Γραφῆς δὲν θὰ λείπῃ. Ἐνδείκνυται νὰ σχηματισθῶσιν ἰδιαίτεροι κύκλοι πρὸς συστηματικὴν μελέτην αὐτῆς. Ἐκ τῆς Π. Διαθήκης θὰ προτιμῶνται περικοπαὶ ἐκ τῆς Προφορικῆς φιλολογίας καὶ ἐκ τῶν Ψαλμῶν, ἐκ δὲ τῆς Κ. Διαθήκης περικοπαὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀπ. Παύλου.

Ε'.—ΝΕΩΤΕΡΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μελέτη καὶ ἐκτίμησις νεωτέρων λογοτεχνημάτων (πεζῶν καὶ ἑμμέτρων) ἐπὶ τῇ βάσει τῶν χριστιανικῶν ἰδεολογικῶν κανόνων. Σειρὰ ἀξιολόγων λογοτεχνικῶν ἔργων, μεστῶν Χριστιανικοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος θὰ ἀπετέλει πολύτιμον ὁδηγὸν τῶν νέων.

ς'.—ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

α) Ἐποπτικὴ ἐκθεσις καὶ γνῶσις τῆς ὁργανώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καθόλου καὶ κατὰ αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας. Εἰδικὴ ὁργάνωσις τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ (πολίτου) μέλους τῆς Ἐκκλησίας καθόλου καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

β') Σχέσεις πρὸς ἕτεροδόξους Ἐκκλησίας.

γ') Τὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας ὡς μέλος τῆς Πολιτείας ἐν συνδυασμῷ πάντοτε πρὸς ὅσα διδάσκονται ἐν τῷ Δημοσίῳ σχολείῳ ἐν τῷ μαθηματι τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτου.

Ζ'.—ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΙΣ ΕΙΣ ΕΡΓΑ
ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ

Ἰσχύουσι κατὰ μείζονα λόγον ὅσα ἐν τῷ προγράμματι τοῦ Α' τμήματος τοῦ Ἀνωτέρου Κατηχητικοῦ Σχολείου ἐλέχθησαν.

Η'.—ΛΑΤΡΕΙΑ

α') Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν λατρείαν καθίσταται ἀεὶ εὐρύτερα καὶ ἐντονωτέρα. Ἐνδείκνυται ἡ συγκρότησις ὁμᾶδων ὡς κέντρον τῆς ὁμαδικῆς λατρείας κατὰ διαδοχὴν.

β') Διάγνωσις τῶν φύσει ἰκανῶν εἰς βαθυτέραν συγκίνησιν θρησκευτικὴν, ὥστε οὗτοι νὰ προβάλλωνται (χωρὶς ἂν νὰ ἀναφέρηται τοῦτο) ὡς ὑπόδειγμα καὶ νὰ δημιουργοῦν ἐπίκεντρα ἐντόνου θρησκευτικῆς βιώσεως.

Θ'.—Φ Δ Ι Κ Η

Καὶ ἐνταῦθα ἰσχύουσιν ὅσα ἐλέχθησαν ἐν τῷ προγράμματι τοῦ Α' τμήματος τοῦ Ἀνωτέρου Κατηχητικοῦ Σχολείου.

I'.—ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ

α') Ἐν τῷ Ἀνοτέρῳ Κατηχητικῷ Σχολείῳ δέον νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ χρῆσις τῶν χειροτεχνικῶν καὶ ζωγραφικῶν δεξιοτήτων εἰς ἔκφρασιν τοῦ ψυχικοῦ βίου τῶν μαθητῶν ἐν παντί, κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς καθόλου καὶ τῶν στοιχείων αὐτῆς.

β') Καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τῇ Ὡδικῇ, ἐνδείκνυται ὁ σχηματισμὸς ἐλευθέρων ὁμάδων.

γ') Ὁργάνωσις ἐκθέσεως χειροτεχνημάτων ἐκ τῶν καλλιτέρων ἔργων τῶν μαθητῶν. Τοιοῦται ἐκθέσεις δύνανται νὰ ὀργανοῦνται καὶ ἐξ ἔργων μαθητῶν προηγουμένων ἐτῶν.

IA'.—ΣΩΜΑΣΚΙΑ — ΠΑΙΔΙΑΙ — ΥΓΙΕΙΝΗ

α') Αἱ ἀγωνιστικαὶ καὶ ὁμαδικαὶ παιδιαί, ἀντιστοίχως εὐρυνόμενα, καὶ χρησιμοποιούμενα, ἀποβαίνουνσι συντελεστικὸν μέσον εἰς ῥύθμισιν τοῦ βίου τῶν ὁρμῶν καὶ ἐνστίκτων τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Ἀγῶνες μετὰ τῆς προσηκούσης ἡθικῆς ἀσκήσεως ἐνδείκνυται.

β') Ψυχολογικὴ ἀνάλυσις τῶν ἐνστίκτων καὶ ὁρμῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡμενῆ διαφώτισις αὐτῶν καὶ ὁδηγία πρὸς ῥύθμισιν τῶν ὁρμῶν κατὰ τὸν Χριστιανικὸν κανόνα ζωῆς. Τὰ σχετικὰ μαθήματα ἐνδείκνυται νὰ διδάσκονται ἐν συνεργασίᾳ μετὰ εἰδικῶν ψυχολόγων.

IB'.—ΕΟΡΤΑΙ

α) Αἱ ἐορταὶ θὰ χρησιμεύωσι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῶν μαθητῶν εἰς τόνωσιν τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ συνδέσμου καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν ἐορταζόντων πρὸς τὸ ἐορταζόμενον. Τὰ ἐορταζόμενα γεγονότα δέον νὰ εἶναι μεστὰ ἰδεωδῶν, τὰ ὅποια νὰ βιοῦνται πλήρως ὑπὸ τῶν μαθητῶν (λ. χ. ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, ὡς συνολικὴ ἐκδήλωσις εὐγνωμοσύνης καὶ χαρᾶς διὰ τὴν σωτηρίαν ἀπὸ τῶν βαρβαρικῶν κινδύνων ἔν τε τῷ παρελθόντι καὶ τῷ παρόντι).

β') Ἡ δραματικὴ ἀναπαράστασις σκηνῶν καὶ γεγονότων ἠρωϊκῶν ἠθικοδρασκευτικῶν κατορθωμάτων θὰ ὑποβοηθῆ εἰς τὴν βίωσιν τῶν ἰδεῶν καὶ εἰς τὴν εἰς αὐτὰ ἀφοσίωσιν, ἤτοι εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν δέσμευσιν τῆς ψυχῆς.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΚΥΚΛΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

Οἱ μαθηταὶ τῶν Ἀνωτάτων Κύκλων Χριστιανικῆς μορφώσεως συγκροτοῦνται κατὰ ἔτη σπουδῶν εἰς τοὺς ἀντιστοίχους Κύκλους. Πλὴν τούτων σχηματίζονται καὶ ομάδες ἐντὸς ἐκάστου κύκλου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εἴδους τῶν σπουδῶν.

Δύο τοιαῦτα μεγάλα ὁμάδες εἶναι ἡ τῶν Θεωρητικῶν καὶ ἡ τῶν Θετικῶν λεγομένων Ἐπιστημῶν. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν ὁμάδων δέον νὰ εἶναι ἐλαστικὸς, διότι ἐξ αὐτῶν θὰ σχηματίζονται ὁμοιοι συνεργασίας.

Εἰς τοὺς Ἀνωτάτους Κύκλους Χριστιανικῆς Μορφώσεως ἀντικείμενον μελέτης δέον ν' ἀποτελῶσι τὰ ἀκόλουθα.

Α'.—ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

α') Σπουδὴ τῆς Ἁγίας Γραφῆς πρὸς κατανόησιν τοῦ πνεύματος τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τῆς ἀξίας, ἣν ὑπὲρ πᾶσαν ἐποχὴν κέκτηται.

β') Ἐνταῖς τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἐποχῆς καὶ ἀνάδειξις τῆς ἐπέκεινα τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως προελεύσεως αὐτῆς.

Β'.—ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

α) Μελέτη δημιουργημάτων τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανικοῦ πνευματικοῦ βίου πρὸς ἐμβάθυνσιν καὶ οἰκείωσιν τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Παραδόσεως.

β') Συγκριτικὴ σπουδὴ Χριστιανικῶν ἔργων ἐν ἀντιπαροβολῇ πρὸς δημιουργήματα ἑξωχριστιανικὰ προχριστιανικῆς καὶ

μεταχριστιανικής ἐποχῆς, ἵνα οὕτως ἐπιτυγχάνηται βαθυτέρα κατανόησις τῆς διαφορᾶς μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἐκτίμησις τῆς ἀνωτερότητος τοῦ ἑσωτερικοῦ χριστιανικοῦ βίου.

Γ'.—ΙΣΤΟΡΙΑ

α') Βαθυτέρα μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἱστορίας ἀγῶνος πρὸς ἀνύψωσιν καὶ σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν πραγματώσιν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι.

β') Συγκριτικὴ παραβολὴ τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὴν ἱστορίαν ἄλλων προγενεστέρων ἢ μεταγενεστέρων παραλλήλων ἢ καὶ ἀντιθέτων πρὸς τὸν χριστιανισμὸν ὁρισμάτων.

γ') Ἡ σύγχρονος φάσις τοῦ ἀγῶνος τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ σκότους, καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἀγῶνος τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τὰς διαφορὰς μορφὰς ἐκτροπῆς ἐκ τοῦ γνησίου Χριστιανικοῦ πνεύματος.

Δ'.— ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ

α') Ἡ Χριστιανικὴ Κοσμολογία.

β') Ἡ Χριστιανικὴ Ἀνθρωπολογία.

γ') Ἡ Χριστιανικὴ περὶ Θεοῦ ἀντίληψις.

δ') Ἡ Χριστιανικὴ περὶ τῆς ἱστορίας ἀντίληψις.

ε') Ψυχολογία τοῦ πνευματικοῦ βίου (θρησκευτικοῦ, ἠθικοῦ, κοινωνικοῦ κλπ.) καὶ γνωσιολογία.

στ') Φιλοσοφία τῆς φύσεως.

ζ') Φιλοσοφία τοῦ Πολιτισμοῦ (ἐπιστήμης, θρησκείας, ἠθικῆς, ἱστορίας, τέχνης, κοινωνίας, οἰκονομίας κλπ.).

η') Ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀνάλυσις τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.

θ') Ὁ Χριστιανικὸς πολιτισμὸς ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν πολιτισμὸς.

ι') Ἡ Ἐκκλησία ὡς φορεὺς καὶ μεταδότρια τοῦ κατ' ἐξοχὴν πολιτισμοῦ εἰς σωτηρίαν. Ἀνάλυσις καὶ ἐμβάθυνσις εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ συμμετοχὴ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ὡς ὁργάνων αὐτῆς.

Ε΄.—Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΙΔΙΚΕΥΣΙΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

ᾠ Ανάλυσις τῶν στοιχείων ἑκάστης ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐφαρμογῆς τῆς καὶ ἀνάδειξις τῶν σημείων, ἐνθα δύνανται νὰ πραγματοποιηθῶσιν αἱ Χριστιανικαὶ γενικαὶ ἀρχαί.

Τοῦτο δέον νὰ γίνηται καθ' ὁμάδας εἰδικότητων καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἀλλήλων εἰς ἀμοιβαίαν καὶ ἄρα πλήρη γνῶσιν.

ΣΤ΄.—Λ Α Τ Ρ Ε Ι Α

α΄) Βαθυτέρα ἐνεργὸς συμμετοχὴ εἰς τὴν λατρείαν.

β΄) Τέλεισις τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ ἄλλων Ἀκολουθιῶν καθ' ὑποδειγματικὸν ὅλως τρόπον διὰ τοὺς νεωτέρους καὶ διὰ τοὺς μὴ λογίους Χριστιανούς.

γ΄) Ψυχολογικὴ καὶ μυστηριακὴ ἐμβάθυνσις εἰς τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς Λατρείας.

